

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤศจิกายน 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ นายวิสิทธิ์ อิ่มแยม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานงานนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.กิจชูเชต ไกรवास)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กฤษณา นันทเพ็ชร)

กรรมการและเลขานุการ

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ ธาระเสนา)

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี” สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอาจารย์ ดร. อุษณากร ทาวะรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขงานนิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้ให้วิชาการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการศึกษาจนผู้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำงานนิพนธ์ครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ นายปราชญา อุ่นเพชรวารกร นายอำเภอเกาะจันทร์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอเกาะจันทร์ และประชาชนอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรีทุกท่าน ที่อนุเคราะห์ให้จัดเก็บข้อมูล และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณ บุคคลพิเศษสำหรับผู้มีพระคุณสูงสุดคือ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ที่ให้ชีวิต โอกาส และอนาคตที่ดี ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อน ๆ สำหรับคำปรึกษาและกำลังใจในยามที่ท้อแท้ ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณอย่างสูง

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม

57930232: กลุ่มวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง/ ความเข้มแข็ง/ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี (FACTORS CONTRIBUTING TO COMMUNITY STRENGTH OF VILLAGE MODELS FOR SUFFICENCY ECONOMY, AMPHOE KOH CHAN, CHON BURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: อุษณากร ทาวะรัมย์, รป.ด. 91 หน้า, ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 18,787 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ส่วนระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน และปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ($Beta = 0.338^{**}$) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ($Beta = 0.184^{**}$) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($Beta = 0.177^{**}$) และด้านปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($Beta = 0.140^{**}$) ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชน α อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนส่งผลสูงสุด และทั้ง 4 ปัจจัยนี้สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชน α ได้ร้อยละ 50.80 ($R^2 = .508$) ส่วนปัจจัยด้านผู้นำชุมชน และปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน α

57930232: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.

(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: FACTORS CONTRIBUTING TO STRENGTH/ VILLAGE MODELS FOR SUFFICIENCY ECONOMY

WISIT YIMYAM: FACTORS CONTRIBUTING TO COMMUNITY STRENGTH OF VILLAGE MODELS FOR SUFFICIENCY ECONOMY, AMPHOE KOH CHAN, CHON BURI PROVINCE. ADVISOR: AUSANAKORN TAVAROM, P.D.A. 91 P. 2016.

The purpose of this study was to examine a level of community strength of village models for Sufficiency Economy, located in Amphoe Koh Chan, Chon Buri Province. Also, this study attempted to investigate factors contributing to community strength of village model for Sufficiency Economy. The population of this study was 18,787 people whose names were registered in 18 village models for Sufficiency Economy. The subjects participating in this study were 392 people. The instrument used to collect the data was a questionnaire. The statistical tests employed to analyze the collected data included frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression with a stepwise method.

The results of this study revealed that the level of community strength of village models for Sufficiency Economy, located in Amphoe Koh Chan, Chon Buri Province was found at a very high level. Also, the subjects rated the factor in relation to community leaders affecting the community strength with the highest means score, followed by the factors relating to local wisdom and community culture, process for community management, and support from both public and private sectors, respectively.

In addition, it was shown that the factors in relation to the support from public and private sectors (Beta = 0.338**), the process for community management (Beta = 0.184**), public participation (Beta = 0.177**), and natural resources and environment (Beta = 0.140**) contributed statistically and positively to the community strength at a significant level of .01. Specifically, the factor relating to the support from public and private sectors was accounted for the community strength at the highest level. Also, these four factors were predictive of the community strength at 50.80 % ($R^2 = .508$). Finally, the factors in relation to community leaders, local wisdom and community culture had no effect on the strength of the communities

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง.....	11
หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น.....	22
ปรัชญา แนวความคิด และทฤษฎี “เศรษฐกิจพอเพียง”.....	23
สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
ทบทวนตัวแปรและการกำหนดสมมติฐานการวิจัย.....	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ.....	49
เกณฑ์การแปลผล.....	49
4 ผลการวิจัย.....	51
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	52
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน.....	55
ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์.....	63
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์.....	64
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเกาะจันทร์ จากผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผลการวิจัย.....	70
ข้อเสนอแนะ.....	74
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	82
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์..... 32
2	สรุปตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน จากงานวิจัย ที่ทบทวนเกี่ยวข้อง..... 38
3	ที่มาของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา..... 40
4	จำนวนสัดส่วนประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี..... 45
5	ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม จำแนกตามรายด้าน..... 48
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ สถานะในครัวเรือน ตำแหน่งในหมู่บ้าน วุฒิการศึกษา และอาชีพ (n = 392)..... 52
7	ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (n = 392)..... 54
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จำแนกเป็น ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น กรรมการชุมชน ประชาชนทั่วไป อาสาสมัครในหมู่บ้าน และตำแหน่งอื่น ๆ (n = 392)..... 55
9	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ และอันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวม (n = 392)..... 55
10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านผู้นำชุมชน (n = 392)..... 56
11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (n = 392)..... 57
12	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการจัดการชุมชน (n = 392)..... 58

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (n = 392).....	60
14 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (n = 392).....	61
15 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (n = 392).....	62
16 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับของระดับความเข้มแข็งของชุมชน (n = 392).....	63
17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่าง ปัจจัยผู้นำ (X ₁) ปัจจัยด้านการมี ส่วนร่วมของประชาชน (X ₂) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X ₃) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X ₄) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X ₅) ปัจจัยด้านการ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X ₆) และความเข้มแข็ง ของชุมชน (Y ₁).....	64
18 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ (Y ₁) โดยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method).....	65
19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	66

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ชุมชนเข้มแข็ง” คือ การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการบริหารจัดการด้วยตนเอง การแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการเกิด เครือข่ายการเรียนรู้หรือเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา ทั้งในชุมชน ท้องถิ่น ภาครัฐ องค์กรเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ชุมชนเข้มแข็งเป็นแนวคิดที่นำมาเป็นทางเลือกในการพัฒนาประเทศ และแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาที่เน้นคน เป็นศูนย์กลาง มีการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดูแลสิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งของชุมชน ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น แนวคิดนี้จึงถูกระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ด้วย (ธีรพงษ์ แก้วหาวยษ์, 2543)

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้มีการเปลี่ยนปรัชญาของการพัฒนา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา และประชาชนในทุกระดับ ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหาของชุมชน สามารถดำรงชีวิตผ่านกระบวนการ การจัดทำแผนชุมชน เพื่อสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการ ที่แท้จริงของชุมชนในลักษณะล่างสู่บน (BOTTOM-UP) ทำให้แผนชุมชนส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สามารถใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือประชาชน ให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้ (อินทร พิชิตตานนท์ และเดชพล จิตยารักษ์, 2547)

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาหรือวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มศักยภาพของชุมชน สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิต แบบพอเพียง พึ่งตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเป็นแนวทางให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้ทุกคน เข้ามามีส่วนร่วมในการพาชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน (สาวิณี รอดสิน, 2554)

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบขึ้นมา เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า การตัดสินใจและการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบและรักษายบรรยากาศแวดล้อมในชุมชนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย โดยการมีกลุ่มคนหรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาและบูรณาการเงินทุนทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน นอกจากนี้ การจัดโครงการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้ว มาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลแนวทางวิถีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ

ด้วยจังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งทำเลที่ตั้งที่เป็นเป้าหมายในการเข้ามาลงทุนทั้งโครงการขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำนวนมาก โดยเกิดขึ้นตามมาตรการและนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในจังหวัดชลบุรีมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน หรือแม้กระทั่งความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินก็เกิดผลกระทบ

อำเภอเกาะจันทร์ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบในการขยายตัวของเศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดชลบุรี เช่นเดียวกับหลาย ๆ อำเภอในจังหวัดชลบุรี ทั้งที่เป็นพื้นที่เขตชนบท และพื้นที่เขตเมืองที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีชุมชนจำนวนหนึ่งที่มีการปรับตัวและกำหนดแนวทางในการพัฒนาของตนเอง ด้วยการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนา อีกทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จนขยายผลสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แทนที่จะปล่อยให้ถูกกำหนดจากภายนอกชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนหลายแห่งในอำเภอเกาะจันทร์ กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะเจันท์ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะเจันท์ จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านผู้นำส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะเจันท์
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะเจันท์
3. ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะเจันท์
4. ปัจจัยด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะเจันท์
5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะเจันท์
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะเจันท์

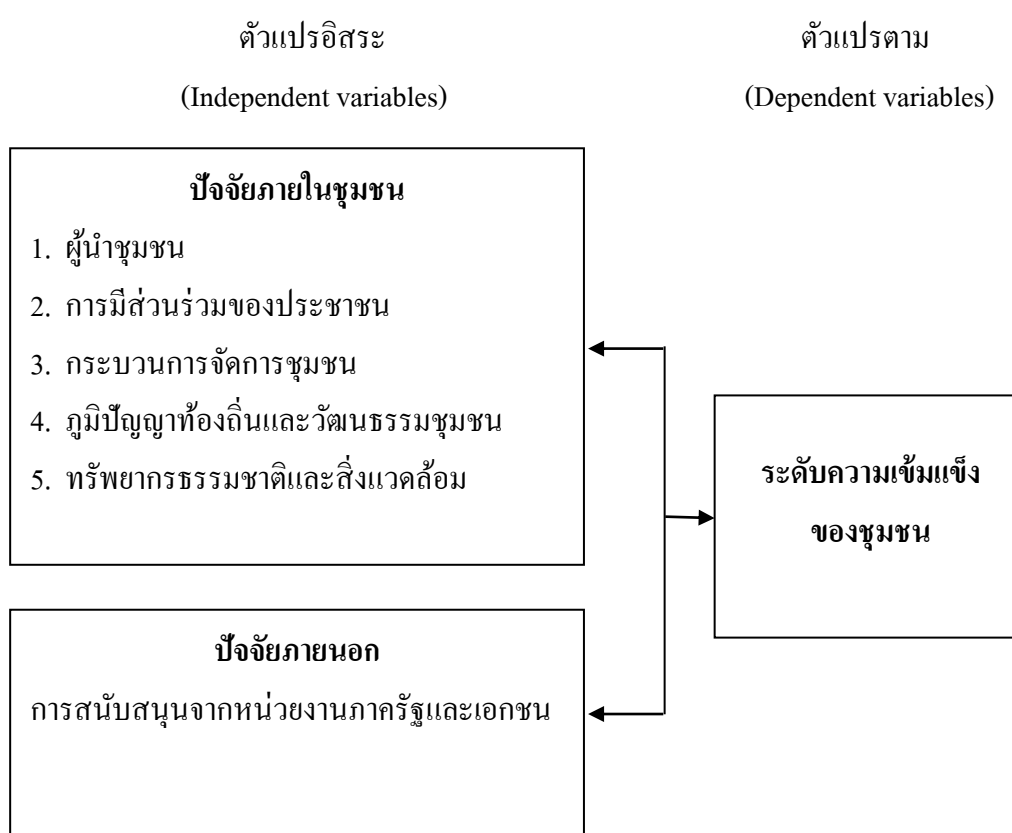
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เกี่ยวกับความหมาย และลักษณะของชุมชนเข้มแข็งของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ให้ความหมายไว้มาใช้ในการศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน ฯ และจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ได้ตัวแปรอิสระ 6 ตัว ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชน (ศุภกิจ วรอุไร, 2548; ธนโชติ อินธิแสน, 2548; วิทยา จันท์แดง, 2555; ไพรัช ตันอุดม, 2552; อำภา จันทราภาศ, 2543; ปริญญา สิงห์เรือง, 2551; มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ, 2545) 2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (ธนโชติ อินธิแสน, 2548; นพดล สุขวรรณ, 2547; ไพรัช ตันอุดม, 2552; ตะติยา กภาพสุวรรณ, 2546; อำภา จันทราภาศ, 2543; ปริญญา สิงห์เรือง, 2551; มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ, 2545) 3. ด้านกระบวนการจัดการชุมชน

(อำไพ สว่างศรี, 2552; ธนโชติ อินทิแสน, 2548; ตะติยา กภาพสุวรรณ, 2546) 4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน (อำไพ สว่างศรี, 2552; ศุภกิจ วรอุไร, 2548; วิทยา จันทร์แดง, 2555; ไพรัชลด ต้นอุดม, 2552; ตะติยา กภาพสุวรรณ, 2546; อัมภา จันทราภาส, 2543; ปริญญา สิงห์เรือง, 2551)

5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วิทยา จันทร์แดง, 2555; ปริญญา สิงห์เรือง, 2551)

6. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (อำไพ สว่างศรี, 2552; ศุภกิจ วรอุไร, 2548; นพพล สุขวรรณ, 2547; วิทยา จันทร์แดง, 2555; ไพรัชลด ต้นอุดม, 2552; ตะติยา กภาพสุวรรณ, 2546; ปริญญา สิงห์เรือง, 2551) ดังกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะจันท์ จังหวัดชลบุรี
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะจันท์ จังหวัดชลบุรี
3. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะจันท์ จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะจันท์ จังหวัดชลบุรี ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการภายในชุมชน ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายนอก มี 1 ปัจจัย คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรตาม คือ ระดับความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ตัวแปรอิสระ มี 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน

3) ด้านกระบวนการจัดการชุมชน 4) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น 5) ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และ 6) การสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอกะจันท์ จำนวน 18 หมู่บ้าน จำนวนประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้าน 18,787 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอกะจันท์, 2559) โดยแบ่งออกเป็น ตำบลกะจันท์ จำนวน 8 หมู่บ้าน และตำบลท่าบุญมี จำนวน 10 หมู่บ้าน

3. ขอบเขตด้านประชากรการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ ทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 18,787 คน (อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี, 2559)

4. ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกันยายน-พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคตินิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาไว้ ดังนี้

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อาณาเขตเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสาร หรือรวมกลุ่มกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความผูกพัน มีความรู้สึกถึงการเป็นพวกเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของชุมชน โดยในการศึกษาครั้งนี้ ชุมชน คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน บริหารจัดการตนเอง โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีศักยภาพที่จะพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการจัดสรรสวัสดิการชุมชน มีความมั่นคงด้านอาหาร และเกิดคุณภาพในการดำรงชีวิต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยทำให้เกิดความสำเร็จของการบริหารชุมชนเข้มแข็ง โดยในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในชุมชนที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งในการศึกษานี้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการภายในชุมชน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่สามารถชักจูงโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลเพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ โดยเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เสียสละ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับ รับผิดชอบหน้าที่ และเปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นผู้นำทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม และผู้นำไม่เป็นทางการหรือบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรม ร่วมระดมความคิดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อวางแผนและวิเคราะห์ปัญหา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านกระบวนการจัดการชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการดำเนินงานที่เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่าง ๆ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวมไปถึงมีการประสานหน่วยงานราชการและภาคเอกชน ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน และมีการประเมินผลกิจกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านคิดได้เองและนำมาแก้ไข ปัญหาภายในชุมชน และเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน โดยเป็นพื้นฐานของชุมชน และรวมไปถึงระบบความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่คอยเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลาย และการบริหารจัดการ บำรุงรักษา และสร้างทดแทน เพื่อเอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

ปัจจัยภายนอก หมายถึง สิ่งที่อยู่นอกชุมชนที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งในการศึกษานี้ คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หมายถึง การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของงบประมาณที่สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ เทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์กิจกรรม และการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมต่าง ๆ และรวมไปถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง โครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชนในหมู่บ้าน โฆษณาและขยายผลแนวทางการพัฒนาตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปยังหมู่บ้านเรือนอื่นต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตีความข้อมูล เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง
3. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น
4. ปรัชญา แนวความคิด และทฤษฎี “เศรษฐกิจพอเพียง”
5. สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. ทบทวนตัวแปรและการกำหนดสมมติฐานการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2536, หน้า 64) กล่าวว่า ชุมชนเป็นคำใหม่ในภาษาไทยไม่เคยปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเริ่มใช้หลังจากนั้นเล็กน้อย โดยแปลจากคำว่า Community ในภาษาอังกฤษ ซึ่งระยะแรกนั้นชุมชนมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า บ้าน หรือหมู่บ้านในภาษาไทย ต่อมาได้มีการให้ความหมายชุมชนที่หลากหลายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนบางครั้งก็ป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็นได้ แต่บางครั้งก็มีความหมายเป็นนามธรรม

ที่ยากแก่การจับต้องได้ กระทั่งปัจจุบันในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ คำว่าชุมชนได้ถูกนำมาใช้ในความหมายที่กว้างออกไป รวมไปถึงการรวมตัวกันโดยพบปะกัน แต่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2524, หน้า 72) ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่าง ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดกว่า มีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537, หน้า 10) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มารวมกันในพื้นที่ มีการกระทำติดต่อระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันกับพื้นที่และมีศูนย์กลาง มีการกระทำติดต่อระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันกับพื้นที่และมีศูนย์กลาง หรือบริการ มีการกระทำติดต่อระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันกับพื้นที่ และมีศูนย์กลางหรือบริการ หรือมีการกระทำติดต่อระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันกับพื้นที่และมีศูนย์กลางหรือบริการหรือกิจกรรม มีการกระทำติดต่อระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีความผูกพันกับพื้นที่และมีศูนย์กลางหรือบริการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกกับชุมชน ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 13-16) ซึ่งให้เห็นว่า ชุมชนต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำกิจกรรมร่วมกัน ได้เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งรวมถึง การติดต่อสื่อสารกัน ความเป็นชุมชนทำให้กลุ่มมีศักยภาพสูงมากและมีพลังที่จะแก้ปัญหาทุกอย่าง

จากความหมายที่ยกมาข้างต้นสรุปว่า ชุมชน หมายถึง การกลุ่มคนมารวมตัวกัน มีการดำเนินกิจกรรมและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการพูดคุยสื่อสารกัน ซึ่งจะอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือไม่ก็ได้ หากเมื่อรวมกลุ่มแล้วจะส่งผลให้กลุ่มมีศักยภาพสูงและสามารถร่วมกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชน

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 46) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ได้ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการที่คนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนทำให้มีศักยภาพ ในการแก้ไขปัญหาทุกชนิด ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเมือง และสุขภาพ

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553, หน้า 17) กล่าวว่าสรุปว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 39) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมือง หรือชนบท รวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคน ในชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบผู้ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ มีการช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคม

สาวินี รอดสิน (2554, หน้า 10) กล่าวว่าเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า การที่สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกรักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2543, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า ชุมชนที่มีความพร้อมในปัจจุบันที่ส่งเสริมพลังอำนาจของคนในชุมชนในด้านสถานการณ์ชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีพหุภาคีสันับสนุน มีการสื่อสารในชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน มีการเรียนรู้และมีศักยภาพในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

หาญศึก ทรงสวัสดิ์ (2550, หน้า 29) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่สามารถคิด กำหนดทิศทาง วิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความต้องการของตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ภูมิปัญญาของคน ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

เสรี พงศ์พิศ (2542, อ้างถึงใน พิริยา เสนะรัตน์, 2555) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า การที่ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการตัวเอง จัดการทรัพยากร มีความรัก ท้องถิ่น เคารพในวัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พออยู่พอกิน มีชีวิตอยู่อย่าง มีศักดิ์ศรีและสมดุลกับธรรมชาติ

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง (บุญอนันต์ ทัศนทรัพย์ และพลาพรรณ คำพรรณ, 2549, หน้า 18) มีดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. สมาชิกชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน

ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน ผ่านกระบวนการพัฒนาชุมชน

5. สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ที่มีการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

7. การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

8. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาครัฐ จากที่ได้ศึกษาแนวคิดความเข้มแข็งของชุมชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการจัดสรรสวัสดิการชุมชน มีความมั่นคงด้านอาหาร และเกิดคุณภาพในการดำรงชีวิต ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้หรือเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา ทั้งในชุมชน ท้องถิ่น ภาครัฐ องค์กรเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีผู้นำ

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำและบทบาทผู้นำกับความเข้มแข็งของชุมชน

Bartol and Martin (1997 อ้างถึงใน ราณี อธิชัยกุล, 2544, หน้า 207) เห็นว่าภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

Jackson and Frigon (1994) มองว่า ภาวะผู้นำเป็นศาสตร์และศิลป์

จะเห็นว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) ความหมายจะไม่ตายตัวที่เป็นที่ยอมรับสากล ความหมายจะแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละบุคคล ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปใช้ร่วมกับคำว่า อำนาจ การจัดการ การบริหาร การควบคุม หรือกำกับดูแล หรือคำอื่น ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสม โดยทั่วไปนักวิชาการหรือนักวิจัยจะอธิบายภาวะผู้นำตามมุมมองของตนและตามปรากฏการณ์ที่ตนสนใจ Stogdill สรุปว่าความหมายของ “ภาวะผู้นำ” จะมีมากเท่ากับจำนวนผู้ที่พยายามจะอธิบายความหมายของภาวะผู้นำ เท่าที่ผ่านมาจะเกี่ยวข้องกับ

คุณลักษณะส่วนตัว พฤติกรรม การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์บทบาทในความสัมพันธ์
ตำแหน่งนักบริหาร ความชอบธรรมของอิทธิพล เป็นต้น

ผู้นำ (Leader) หมายถึง ผู้ที่สามารถชักจูงโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลให้ผู้อื่น
หรือผู้ได้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ทั้งนี้โดยอาศัยทักษะสำคัญ
ต่าง ๆ อาทิการจูงใจ การติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจ
(ราณี อธิชัยกุล, 2544, หน้า 209)

กิติ ตย์คานนท์ (2537, หน้า 20) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือความสามารถ
ของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา
ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกัน
และกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด
ให้ดำเนินการจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538, หน้า 99) ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการวางแผน
การจัดองค์การ การสื่อสาร การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจและการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามให้เป็นไป
ตามเป้าหมายขององค์การ

สรุป ผู้นำและภาวะผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถชักจูงโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลเพื่อให้ผู้อื่น
ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ

บทบาทของผู้นำท้องถิ่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่องาน
พัฒนาชุมชนว่า ในการพัฒนาชุมชนนั้นสิ่งขาดไม่ได้คือผู้นำ การพัฒนาชุมชนจะเริ่มต้นจาก
ผู้นำท้องถิ่น การใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นมีคุณลักษณะหลายประการที่เป็นประโยชน์
แก่ภูมิลานในระยะแรก เช่น เป็นคนมีความรู้มากกว่าคนอื่น เป็นคนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ
จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมักมีคนเอาอย่างและทำตาม เป็นที่พึ่งของคนอื่น เมื่อคราวมีปัญหาหรือทุกข์
และที่สำคัญผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้พิจารณาทำความเข้าใจสิ่งแปลกใหม่เข้าใจง่ายและยอมรับนำไป
ปฏิบัติ งานพัฒนาชุมชนของไทยจะเริ่มด้วยการแสวงหาผู้นำท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นพวกแรกที่ได้รับการ
พัฒนา

ความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่น มีดังนี้

1. ผู้นำจะเป็นองค์กรจัดตั้ง เพื่อสร้างหน่วยนำในการพัฒนา นักพัฒนาจึงเริ่มงานพัฒนา
จากการเสาะแสวงหาผู้นำ พัฒนาผู้นำ และทำงานร่วมกับผู้นำ
2. เนื่องจากรัฐบาลมีเจ้าหน้าที่จำกัด โดยเฉพาะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change agent)
ไม่สามารถติดต่อกับประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงต้องยึดหลักการทำงานร่วมกับผู้นำ

3. ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นตัวเชื่อมหรือสะพานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักพัฒนาชุมชน
4. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ชักนำความช่วยเหลือมาสู่ชุมชน สร้างสรรค์และบำรุงรักษาบรรยากาศแห่งการพัฒนาชุมชน
5. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์สูง สามารถเข้าใจและยอมรับความคิดใหม่ ๆ เทคโนโลยีก่อนชาวบ้านอื่น ๆ อันนำไปสู่การพัฒนา
6. ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่าชาวบ้าน ย่อมจะเป็นผู้นำทางของชาวบ้าน ในการพัฒนาชุมชนของตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์
7. ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าเสี่ยงสูงกว่า เพราะมีความรู้ประสบการณ์และฐานะเศรษฐกิจ ที่จะเสี่ยงได้ ผลสำเร็จจากการเสี่ยงในการทำสิ่งใหม่ ๆ จะเป็นแนวทางให้ชาวบ้านเอาอย่าง เพราะโดยธรรมชาติแล้ว ชาวบ้านจะเปลี่ยนแปลงความคิดหรือลงมือกระทำเมื่อได้เห็นแบบอย่าง จากของจริงแล้วเป็นสำคัญ
8. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้นำสำคัญในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นของตน ภายใต้การนิเทศของพัฒนากร รวมทั้งการแก้ไขปัญหา การโฆษณาเผยแพร่ การกระตุ้นเตือน การระดมทรัพยากร การให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือจากภายนอก และการเข้ากับชาวบ้าน ได้ดีกว่า จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญในชุมชนจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลเหล่านี้ เพื่อให้เป็นผู้นำที่สามารถนำชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลง ที่ดีกว่า

บทบาทของผู้นำที่ชุมชนคาดหวัง

บทบาทของผู้นำ ถือเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนคาดหวังว่าเป็นสิ่งที่ควรจะมีการแสดงออก ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการตัดสินใจหรือการตกลงให้มีการกระทำนั้น ๆ ตามหน้าที่ทางสังคมการเมือง โดยการที่ผู้นำจากสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกคนในชุมชนนั้นมิใช่เรื่องง่าย เพราะไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากจากบุคคลภายในชุมชนเอง แต่ยังต้องเผชิญกับชุมชนภายนอกด้วย นอกจากนี้แล้วผู้นำยังต้องเผชิญกับปัญหาการกระทำของมนุษย์และปฏิกิริยาของผู้ตามอีกด้วย

ซึ่งบทบาทของผู้นำที่ชุมชนคาดหวังให้เกิดขึ้น กล่าวไว้ว่า บทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญ ในการรวมกลุ่มและจูงใจชุมชนไปยังเป้าหมาย อันก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงาน และเสริมสร้างความก้าวหน้าขององค์กรหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาท และอำนาจหน้าที่ของผู้นำจำเป็นต้องมีคุณลักษณะด้านต่าง ๆ อย่างน้อย 10 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูง นอกจากจะมีคุณวุฒิที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารชุมชนแล้ว ยังต้องเป็นผู้มีความสามารถ ความเก่ง ฉลาดรอบรู้ ที่สำคัญจะต้องเป็น

นักบริหารที่มีความสามารถบริหารจัดการได้อย่างดีเลิศ 3 ด้าน คือ บริหารงาน บริหารคน บริหารเศรษฐกิจ คือ สามารถบริหาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ เปิดใจตนเอง ให้ก้าวทันโลกตลอดเวลา รวมทั้งต้องเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านการบริหารมาแล้วเป็นอย่างดี

2. ผู้นำต้องเป็นผู้มีคุณประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ไม่ทำหน้าที่เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว มีความพร้อมด้านร่างกาย มีความพร้อมด้านจิตใจที่สามารถทนต่อแรงกดดัน และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี พร้อมทำงานด้วยความเต็มใจ

3. ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความตื่นตระหนก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยความเชี่ยวชาญ

4. ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะชีวิตที่ดี มีฐานการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย มีความเมตตากรุณาต่อประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีความมั่นคงในอารมณ์ อุดมถ้อย และชอบธรรมอยู่เสมอ ไม่ใช้อำนาจและอิทธิพลข่มขู่บังคับผู้ด้อยกว่า มีความสุภาพอ่อนน้อม ไม่ถือตัว มีความขยันขันแข็ง เป็นคนกล้าหาญ กล้ารับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น

5. ผู้นำจะต้องมีการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตที่โปร่งใส มีความหวังดีต่อชุมชน มีชีวิตครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชน

6. ผู้นำต้องมีคุณวาจา คุณกิริยา มีวาทศิลป์ มีคำพูดที่สุภาพ มีเหตุผล รักษาคำพูดไว้ให้มั่นคง ไม่โกหกกลลอบกลอก ต้องไม่เป็นคนที่ชอบต่อว่าผู้อื่น ไม่พูดจาให้ร้ายโจมตีผู้อื่น และที่สำคัญ ต้องสามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุกระดับของสังคม มีความสง่างาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้กาลเทศะ วางตัวได้เหมาะสม เข้ากับคนได้ทุกระดับ และเป็นตัวแทนของชุมชนได้เป็นอย่างดี

7. ผู้นำต้องมีคุณธรรมประจำใจ มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง เป็นผู้ที่มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจต่อประชาชน รักษาคำพูด พิจารณาได้ตรงต่อเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ มีอุดมการณ์ในการบริหารงาน

8. ผู้นำต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและกล้าหาญ รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา หมายถึง ผู้นำจะต้องเข้มแข็งในแรงกดดันจากรอบด้าน แรงกดดันจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากชุมชน และรู้จักใช้อำนาจอย่างชอบธรรม

9. ผู้นำต้องมีทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้าน ต้องร่วมมือกันทำงาน เพื่อนำไปกำหนดนโยบายปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้เห็นอย่างเด่นชัด

10. ผู้นำต้องมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นผู้นำในลักษณะของสังคมอุปถัมภ์

จากแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย บทบาทภาวะผู้นำ และคุณลักษณะผู้นำ สามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้นำมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายในกิจกรรมที่กำหนดไว้ คุณลักษณะของผู้นำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ได้แก่ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เสียสละ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับ รู้บทบาทหน้าที่ และเปิดใจกว้าง ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2539, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 39) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ คือ การมีส่วนร่วมนั้นไม่ควรใช้การบังคับหรือก่อตั้งโดยรัฐ แต่ต้องเกิดจากความตระหนักและตัดสินใจของชาวบ้านเอง รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนและสร้างปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น นโยบาย แผนงาน กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่สร้างความเข้าใจแก่ประชาชน การเปลี่ยนแปลงคนในสังคมทุกระดับให้มีความสัมพันธ์ช่วยเหลือกัน และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต้องเป็นไปตามแนวทางที่วัฒนธรรมชุมชนต้องการ ซึ่งมุ่งสู่ความเป็นปึกแผ่นของสังคมที่ทุกคนมีเจตจำนงร่วมกันในที่สุด

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการทำร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับความปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่มคณะเดียวกัน จะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้ทางที่ถูกต้อง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2536, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 33) ได้กล่าวถึงความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลได้ทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้นในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

บัณฑิต อ่อนคำ (2539, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 33) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ การสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม (เกลียว บุรีภักดี, 2545, หน้า 115) มีดังนี้

1. ก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาและสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการพัฒนา
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นตนเอง
3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นหมู่บ้านชุมชน ได้ถูกต้องตรงประเด็น
4. เป็นการฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม
5. เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

6. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้น ในหมู่บ้านจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ประชาชนได้รับการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการทำร่วมรับผิดชอบ โดยประชาชนเข้าใจสภาพของชุมชนและเรียนรู้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกันก็จะร่วมกันคิดแก้ปัญหา หาทางเลือกในการแก้ปัญหา ตัดสินใจดำเนินกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเริ่มตั้งแต่ในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งประชาสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2548) กรมการพัฒนาชุมชน คือ หน่วยงานที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการสร้างพลังชุมชน โดยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำ/ชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน และภาคีการพัฒนาหลาย ๆ หน่วยงาน เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชนภายใต้แนวคิดที่ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งต้องเป็นชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ โดยชุมชนต้องมีกระบวนการในการจัดการใน 6 องค์ประกอบ คือ

1. มีระบบข้อมูล
2. มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. ต้องมีการจัดการเพื่อสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้มีการพูดคุยสื่อสารกันเป็นประจำ
4. มีแผนชุมชน
5. มีการนำเสนอแผนไปปฏิบัติหรือมีกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และ
6. มีการจัดการทุนของชุมชนและมีองค์กรที่เข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา

กลยุทธ์ในการส่งเสริมกระบวนการชุมชนโดยชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนเลือกการส่งเสริมกระบวนการชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการองค์การ องค์ประกอบอื่น ๆ อีก 6 ด้าน ให้เคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ถ้าทุกชุมชนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะเกิดการบริหารที่ดี และเกิดความเข้มแข็งได้ในที่สุด

Uphoff (1980 อ้างถึงใน ประเวศ วะสี, 2542, หน้า 52-57) กล่าวว่า “ความยั่งยืนของสังคม ในประเทศโลกที่สามขึ้นกับความยั่งยืนของสังคมชนบท” หากการพัฒนาทำแบบที่ทำให้สังคมชนบท ล่มสลาย ย่อมนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนของสังคมทั้งหมด และเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน แม้การพัฒนาชนบทจะมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่เป็นหัวใจของความยั่งยืนของสังคม ชนบท มี 3 ประการ คือ องค์การชุมชน ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ในการพัฒนา ชนบทยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก แต่ถ้าไม่ทำ 3 องค์ประกอบหลักดังกล่าว ถึงจะพัฒนาข้ออื่นเท่าใด การพัฒนาก็ไม่ประสบผลสำเร็จ องค์ประกอบดังกล่าว ประกอบด้วยหลักดังนี้

1. องค์การชุมชน หมายถึง องค์การที่ชาวบ้านก่อตั้งขึ้นเอง ไม่ใช่ขององค์กรที่ทางราชการไป จัดตั้งให้ การมีองค์การชุมชนของชาวบ้าน ทำให้มีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน ทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และส่วนอื่น ๆ รวมทั้งทำให้ประชาชนภาวะวิกฤตได้ดีขึ้น การมีองค์การชุมชน คือ ประชาธิปไตย ในระดับ “รากหญ้า” อันเป็นประชาธิปไตยที่ใกล้ตัวชาวบ้านที่สุด

2. ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับชุมชนชนบท เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พืชพันธุ์ การอาชีพ วัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา ความรู้จริงคือพลัง การทอ่งเนื้อหา ในหนังสือ โดยปราศจากการศึกษาสภาพของจริง ไม่ทำให้เกิดความรู้จริง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับชนบท จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความยั่งยืนของสังคมชนบท

3. กระบวนการเรียนรู้ของประชาชน หมายถึง ต้องแยกกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ออกเป็นคนละเรื่องกับความรู้ที่กล่าวถึงในข้อ 2 เพราะถึงแม้มีความรู้เกี่ยวกับชนบท แต่ถ้าปราศจาก กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนก็ยังไม่เกิดการพัฒนาขึ้น กระบวนการเรียนรู้ในที่นี้ไม่ได้แปลว่า ให้ชาวบ้าน ไปท่องหนังสือหรือให้ใคร ไปสอนความรู้สำเร็จรูป เพราะปัญหาของชาวบ้านยาก เกินกว่าที่การท่องหนังสือหรือการรับความรู้สำเร็จรูปจะแก้ปัญหาได้ ดังนั้น การทอ่งหนังสือ คงจะแก้ความยากจน ไม่ได้ กระบวนการเรียนรู้ต้องเป็นการศึกษาที่ทรงพลังมากกว่านั้น อันได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาการวินิจฉัยปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ถูกต้อง

จากแนวคิดการบริหารจัดการชุมชน แสดงให้เห็นถึงว่า การที่จะส่งเสริมชุมชนให้เกิด ความเข้มแข็งได้นั้น จะต้องมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดทำแผน โดยมีองค์กร ที่เป็นแกนนำในการปฏิบัติ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการดำเนินงานมีความ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการประสานการดำเนิน โครงการและกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงการประเมินผลการดำเนิน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

แนวความคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2534, หน้า 75) “ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาแบบที่เราเรียน ผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด”

สามารถ จันทรสุรย์ (2543, หน้า 12) นิยาม “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ว่าหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, หน้า 4) นิยาม “ภูมิปัญญา” ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอันล้ำค่าของท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งว่า เป็นพื้นฐานความรู้ ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับแบบแผนการดำรงชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติแวดล้อมและกระบวนการทางสังคม เสมือนเป็นแกนหลักของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข”

กฤษณา วงษาสันต์ (2542, หน้า 258-259) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของคนในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นพื้นฐานความรู้ของชาวบ้านหรือความรู้ของชาวบ้าน มีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ทั้งทางตรง คือ ประสบด้วยตนเอง หรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

ความหมายของวัฒนธรรมชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540, อ้างถึงใน เสาวภา ไพทยวัฒน์ และคณะ, 2555) วัฒนธรรมชุมชน มีความหมายในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิต รวมถึงการปฏิเสธอำนาจของรัฐและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่จะเข้ามาครอบงำทางความคิด ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมของชุมชนให้ความสำคัญว่า ชุมชน หมู่บ้าน ว่าเป็นองค์กรที่มีพลัง หมู่บ้านไทยยังมีพลังยึดเหนี่ยวกันไว้แม้จะถูกแรงกระแทกจากภายนอก ทั้งนี้เป็นผลมาจาก

1. ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติพึ่งพากัน
2. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และ
3. ลักษณะพิเศษของรัฐศักดินาไม่เข้าใจและได้เข้าไปจัดการกระบวนการผลิตในระดับหมู่บ้าน โดยการบริหารการปกครองในอดีตให้ความสำคัญเพียงหมู่บ้านทำหน้าที่ส่งส่วยให้ตามที่ต้องการเท่านั้น ทำให้ระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดำรงอยู่ ระบบร่วมในทรัพย์สิน คือ เป็นหัวใจของชุมชน

Bourdieu (1983, อ้างถึงใน เสาวภา ไพทยวัฒน์ และคณะ, 2555) กล่าวว่า ทฤษฎีวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่มี 3 รูปแบบ กล่าวคือ

1. สิ่งที่มีอยู่ในตัวคนและกลุ่มคนมาอย่างยาวนาน ได้แก่ ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่ม และความเชื่อ
2. สิ่งที่เป็นรูปธรรม ในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก
3. ความเป็นสถาบัน ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นรูปธรรม เช่น กติกา การยอมรับที่หลาย ๆ คนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับในสถาบันพระมหากษัตริย์ วัดและโรงเรียน

จากความหมายของวัฒนธรรมชุมชนสรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชน คือ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่โดยเป็นพื้นฐานการพัฒนา อาศัยความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติพึ่งพากัน สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และรวมไปถึงการฟื้นฟู สืบสานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โดยมีวัด โรงเรียน ศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนที่จะเป็นศูนย์กลางในการร่วมกันทำกิจกรรมของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความหมายของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

เกษม จันทร์แก้ว (2524, อ้างถึงใน ฉัตรวรรณ สุทรวิทธิโชติ และกาญจนา สุขานุรณ์, 2556) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่า หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งถ้าสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ก็ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติ และได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อมนั้น เป็นทุกสิ่งทุกอย่างบนโลก (อาจรวมไปถึงจักรวาล) เป็นทั้งของแข็ง ของเหลว ก๊าซ สารเคมี สัตว์ มนุษย์ ดิน หิน ต้นไม้ แร่ อากาศ วัตถุธาตุ สิ่งก่อสร้าง บ้านเรือน ถนน โรงเรียน วัด เมือง ชุมชน วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี กฎระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ เป็นต้น

และได้แบ่งทรัพยากรธรรมชาติออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่รู้จักหมดสิ้น
2. ทรัพยากรที่ใช้แล้วจะทดแทนกันได้
3. ทรัพยากรที่ใช้แล้วจะหมดไป

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2528, อ้างถึงใน ฉัฐวรรัตน์ สุนทรวิทธิโชติ และกาญจนา สุขามุรณีย์, 2556) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง สิ่งปรากฏตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเอง ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเอง และได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางตรงหรือทางอ้อม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมมีความหมายรวมไปถึงคำว่า ทรัพยากรธรรมชาติด้วย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ โดยช่วยอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชน ซึ่งขณะเดียวกันประชาชนยังใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางอย่างลดน้อยลง ซึ่งถ้าหากไม่มีการควบคุมดูแลหรือนุรักษ์อย่างได้ผลแล้วก็จะเป็ผลเสียแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม ได้

แนวคิดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

กัลยกร ไชยทนต์ (2552) กล่าวว่าไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่ดีและมีความยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการความต้องการของชุมชน โดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีชุมชนที่ต้องการการสนับสนุนกระบวนการการพัฒนา ตั้งแต่ต้นกระบวนการ การวางแผนไปจนถึงการประเมินผลโครงการ ไม่ขั้นตอนใดก็ขั้นตอนหนึ่งหรือทั้งหมด เนื่องจากแต่ละชุมชนมีขีดความสามารถในการดำเนินการ โครงการไม่เท่าเทียมกัน จึงยังต้องอาศัยการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการมีความสมบูรณ์

จากแนวคิดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาภาครัฐและเอกชน คือ สนับสนุนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในประเด็นของงบประมาณที่สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ความรู้เทคโนโลยี การประชาสัมพันธ์กิจกรรม และการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมต่าง ๆ และรวมไปถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชนที่เข้ามา มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็นนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกันดังต่อไปนี้
 ทัศน มหาวิรุฬห์ (2531, อ้างถึงใน นพพร นพรัตน์, 2551, หน้า 7) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ บุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือเหตุผลสนับสนุนปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดขึ้นกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

ศรีสมบุรณ์ เข้มกมล (2538, อ้างถึงใน นพพร นพรัตน์, 2551, หน้า 7) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกหรือความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การแสดงความคิดเห็นอาจทำด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้

ชยากร เทศะบำรุง (2544, อ้างถึงใน นพพร นพรัตน์, 2551, หน้า 8) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับทัศนคติและค่านิยม โดยเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับจิตลักษณะของบุคคลหรือสังคม ค่านิยมเป็นเรื่องราวทางจิตอย่างกว้าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากนิยามและความหมายของความคิดเห็นดังกล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่าความคิดเห็น คือ การแสดงออกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับความเชื่อและความรู้สึก โดยอาศัยพื้นฐานที่ได้จากการเรียนรู้ ประสบการณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะแสดงออกโดยการพูดหรือการเขียน และอาจแสดงออกได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ ทั้งนี้ความคิดเห็นอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาหาความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นการใช้ประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน เพราะจะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและความพอใจของผู้ร่วมงาน

Thomas (1971 อ้างถึงใน กนกศักดิ์ แสงเงินอ่อน, 2546, หน้า 30) กล่าวว่า ความคิดเห็น โดยทั่วไปจะต้องประกอบไปด้วย 3 อย่าง คือ บุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูง ต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

Best (1977 อ้างถึงใน สุกิจ เหลืองสกุลไทย, 2544, หน้า 6) ได้เสนอว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น ได้ก็คือ การแสดงออกให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบ ในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่า ความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไรก็ได้ สามารถทำตามความคิดเห็นเหล่านั้นได้

วิธีวัดความคิดเห็น

สมสิน เขิญทอง (2541, อ้างถึงใน นพพร นพรัตน์, 2551, หน้า 9) กล่าวว่า ความคิดเห็น จะส่งผลถึงทัศนคติและการแสดงออกถึงพฤติกรรมของเจ้าของความคิด การวัดระดับความคิดเห็น จะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางหรือนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดเห็น ส่วนรวมได้ การวัดความคิดเห็นทัศนคติ แรงจูงใจ และค่านิยม ได้มีการสร้างแบบสอบถามสำหรับ วัดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะแยกออกจากกัน ได้อย่างเด็ดขาด เพราะมีบางส่วน ที่ซ้ำซ้อนกันอยู่ การวัดความคิดเห็นส่วนใหญ่แล้วก็ยังไม่มีการแบ่งแยกออกจากทัศนคติอย่างชัดเจน และมีบ่อยครั้งที่คำทั้งสองถูกใช้สลับกัน แต่อย่างไรก็ตาม การสำรวจความคิดเห็นมักจะเป็นการถาม สิ่งที่เหมาะสมเจาะจง อย่างเช่น การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้ออกมาจากการสอบถามความคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นตัวชี้ความพอใจ ไม่พอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว

ไพรัช สุขสงญาติ (2542) เสนอว่าวิธีการวัดความคิดเห็น โดยมากจะให้ผู้ที่ตอบคำถาม เลือกตอบแบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็น จะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

ปรัชญา แนวความคิด และทฤษฎี “เศรษฐกิจพอเพียง”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้สรุปจากการ ประมวลและถกแถลงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ ซึ่งมีใจความดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรเห็นถึงความเลื่อมของเศรษฐกิจสังคมไทยที่จะต้องพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอกอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว จึงทรงเตือนให้พลชนกรให้ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมี พอกิน พอใช้ ด้วยวิธีการประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้นตอน” ผู้การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ” เมื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้วจะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน” โดยที่องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัตินำไปสู่ความสมดุล อันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดี และเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น จะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน ดังนี้

3.1 มีคุณธรรม ทั้งนี้ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา ตลอดจนการฝึกจิต ข่มใจของตนเอง

3.2 ใช้หลักวิชา ความรู้ โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติ ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

3.3 ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

“เศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2554) เป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 116) ได้อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์ อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขูดขาก ขูดรีด แบบกะทันหัน เดี่ยวตกงาน ไม่มีกิน ไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย

เครียด เพีย น รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิ ดย เสรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคง จึงทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดสมดุล ความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น

7.1 เศรษฐกิจพื้นฐาน

7.2 เศรษฐกิจสมดุล

7.3 เศรษฐกิจบูรณาการ

7.4 เศรษฐกิจศีลธรรม

คือ เศรษฐกิจทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่า เศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดี ที่หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึง การแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายสื่ออื่น ๆ จนเสียสมดุลและวิฤติ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยยึดหลักความมีเหตุผล ความพอประมาณ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่อความยากจน กิจกรรมความพอเพียงในหมู่บ้าน ประกอบด้วยกิจกรรม การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า การดำรงชีวิต และมีความเอื้ออาทรต่อกัน

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป.) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เกิดจากกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชนในหมู่บ้าน เป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้วมาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผล แนวทางวิธีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม ครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่มต้นหรือมีพื้นฐานสถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้หรือพัฒนาได้ตามสภาพของแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนด

เกณฑ์ให้หมู่บ้านได้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหมู่บ้านในการยึดถือหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต โดยมีตัวชี้วัดหกด้าน 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ตัวชี้วัดด้านการลดรายจ่าย

1.1 คราวเรือนทำสวนครัว คือ คราวเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือใช้กระถาง/ภาชนะที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้งการปลูกผักแบบแขวน ในกรณีพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกผักได้ อาจมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทน

1.2 คราวเรือนปลอดอบายมุข คือ สมาชิกทุกคนในครัวเรือนไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

2. ตัวชี้วัดด้านการเพิ่มรายได้

2.1 คราวเรือนมีอาชีพเสริม คือ คราวเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.2 คราวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เครื่องครัวเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการประกอบอาชีพและสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่ากับการปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน

3. ตัวชี้วัดด้านการประหยัด

3.1 คราวเรือนมีการออมทรัพย์ คือ สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก

3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มออมทรัพย์ที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์สตรี/กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น มีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น

4. ตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้

4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือชุมชนมีการบันทึกภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ มีการถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

4.2 คราวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ คนในครัวเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด หรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. ตัวชี้วัดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5.1 ชุมชนใช้วัสดุใช้อย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ คือ ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผน

จัดหาทรัพยากรทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/ เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษา แหล่งน้ำ ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ คือ ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษา อย่างต่อเนื่อง

6. ตัวชี้วัดด้านการเอื้ออารีต่อกัน

6.1 ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน ค้อยโอกาส และคนประสบปัญหา คือ ชุมชน มีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และความประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุน ประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน เป็นต้น

6.2 ชุมชน “รู้จักสามัคคี” คือ ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบดำเนินการจาก กระทรวงมหาดไทย โดยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำ โครงการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชนในหมู่บ้าน โฆษณาและขยายผลแนวทางการพัฒนา ตนเองของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปยังหมู่บ้านเรือนอื่นต่อไป

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์

สภาพทั่วไปอำเภอเกาะจันทร์

อำเภอเกาะจันทร์ เดิมมีสภาพพื้นที่เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยไม้หนานาพันธุ์ และมี “ต้นจันทน์” ขึ้นเป็นจำนวนมากกว่าที่ใด ๆ ชาวบ้านจึงเรียกกันติดปากและขนานนามว่า “เกาะจันทน์” และเป็นท้องที่ส่วนหนึ่งที่ขึ้นตรงกับเขตการปกครองของอำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี และต่อมากระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศแบ่งท้องที่ตำบลเกาะจันทน์ และตำบลท่าบุญมี อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี รวม 2 ตำบล ตั้งเป็นกิ่งอำเภอ โดยใช้ชื่อว่า “กิ่งอำเภอเกาะจันทน์” เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยมีสถานที่ตั้งของที่ว่าการกิ่งอำเภอเกาะจันทน์ อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะจันทน์ มีเนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ เป็นที่ดินส่วนหนึ่งของที่สาธารณประโยชน์หนองหูช้าง (ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน) ตามหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ 25399 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2528 อยู่ห่างจากถนนสายยุทธศาสตร์ (331) ประมาณ 8 กิโลเมตร

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 อนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอ ๗ (รวม 81 อำเภอ) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี และพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 46 ก ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2550 กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จึงได้รับการยกฐานะเป็น “อำเภอเกาะจันทร์” ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา

ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง อำเภอเกาะจันทร์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรี ห่างจากจังหวัดชลบุรี เป็นระยะทาง 52 กิโลเมตร (ตามเส้นทางถนนสายชลบุรี-พนัสนิคม-เกาะจันทร์)

เนื้อที่ อำเภอเกาะจันทร์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 233.20 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 145,751 ไร่) พื้นที่ตำบลเกาะจันทร์ จำนวน 97,735 ไร่ และพื้นที่ตำบลท่าบุญมี จำนวน 48,016 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 5,968 ไร่ พื้นที่สาธารณประโยชน์ที่มีการออกเอกสารสิทธิ (นส.ล.) รวม 3 แห่ง (1. หนองกระโทม จำนวน 14 ไร่, 2. หนองหูช้าง จำนวน 810 ไร่, 3. หนองมะตูม จำนวน 1,500 ไร่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของ บชร.1)

อำเภอเกาะจันทร์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอพนัสนิคม และอำเภอแปลงยาว (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอท่าตะเกียบ (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ่อทอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพนัสนิคม

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบและที่เนินมีความลาดชัน 1-10% ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีเพียง “คลองหลวง” ซึ่งเป็นคลองสายสำคัญไหลมาจากอำเภอบ่อทองผ่านอำเภอเกาะจันทร์ไปยังอำเภอพนัสนิคม ในฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ อ.พนัสนิคม และ อ.พานทอง ส่วนฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อย

อำเภอเกาะจันทร์ มีประชากรอาศัยอยู่ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร จำนวนประชากรทั้งสิ้น 25,842 คน แยกเป็น ชาย 13,250 คน หญิง 12,592 คน (กรมการปกครอง, 2559)

การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอเกาะจันทร์ แบ่งเขตการปกครองย่อย ออกเป็น 2 ตำบล 27 หมู่บ้าน ได้แก่

1. เกาะจันทร์ 15 หมู่บ้าน
2. ท่าบุญมี 12 หมู่บ้าน

ห้องที่อำเภอเกาะจันทร์ ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลเมืองปรกฟ้า

ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของหมู่ที่ 2-13 และบางส่วนของหมู่ที่ 14 ตำบลเกาะจันทร์

2. เทศบาลตำบลเกาะจันทร์

ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของหมู่ที่ 1 และบางส่วนของหมู่ที่ 14 ตำบลเกาะจันทร์

3. เทศบาลตำบลท่าบุญมี

ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของหมู่ที่ 3, 6-11 และบางส่วนของหมู่ที่ 1-2, 4-5, 12 ตำบลท่าบุญมี

4. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบุญมี

ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 1-2, 4-5, 12 ตำบลท่าบุญมี

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์

โครงการหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นการดำเนินกิจกรรม

การพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่มุ่งสู่เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ปฏิบัติงานสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ โดยเกิดจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบและรักษาบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคนหรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ผลักดันกิจกรรมการพัฒนา โดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูล ใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุม คัดวิเคราะห์จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนาและบูรณาการเงินทุน ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงาน เช่นนี้ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

โครงการหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มาพัฒนาเพื่อสามารถนำไปเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลตามแนวทาง วิธีปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมี ศรีสุข” ก็เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่มหรือมีพื้นฐานสถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบได้โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญที่ต่างกันมากนัก การจัดกิจกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ จึงมีขั้นตอนที่เริ่มจากการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของผู้นำให้เป็นแกนนำหลัก

ในการนำประชาชนในหมู่บ้านให้ลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการทำแผนชุมชน สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิด ตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในการทำงาน โดยคนในชุมชนเอง สร้างความรับผิดชอบให้เกิดกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินงานบริหารจัดการในกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้

ขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านด้วยหลัก “การพึ่งตนเอง” ในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ

2. จัดระบบการบริหารจัดการชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนวิธีการ/ ขั้นตอนการดำเนินงาน/ เงื่อนไขของกิจกรรม กระบวนการ/ ขั้นตอน/ วิธีการทำงาน โดยจังหวัดดำเนินการประเมินผลหมู่บ้าน จัดทำทะเบียน/ บัญชีหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตามตัวชี้วัดที่กำหนด และเสนอผลการประเมินให้ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) ตรวจสอบ จัดลำดับและกำหนดเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนเป้าหมาย 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ระดับพออยู่ พอกิน

2.2 ระดับอยู่ดี กินดี

2.3 ระดับมั่งมี ศรีสุข

และดำเนินการพิจารณาในหมู่บ้านที่ได้ดำเนินการประเมินผลและจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย (23 ตัวชี้วัด) 3 ลักษณะดังนี้ คือ “พออยู่ พอกิน” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10-16 ตัวชี้วัด) “อยู่ดี กินดี” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน 17-22 ตัวชี้วัด) “มั่งมี ศรีสุข” (ผ่านเกณฑ์ จำนวน 23 ตัวชี้วัด) เลือกหมู่บ้านลักษณะใดก็ได้ที่ต้องการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ และมีความพร้อมในการบูรณาการกิจกรรมของการพัฒนาของกรม ฯ โดยใช้พื้นที่เป็นหลัก

อำเภอดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านตามแต่ละลักษณะด้วยกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้าน โดยการส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 ครอบครัว โดยคัดเลือกครอบครัวพัฒนาที่สมาชิกในครอบครัวมีคุณสมบัติและมีกิจกรรมสมควรเป็นแบบอย่างและต้องการเข้าร่วมโครงการ ฯ สามารถขยายผลสู่ครอบครัวอื่น ๆ ด้วย การจัดให้เป็นจุดเรียนรู้ชุมชนได้มีการฝึกอบรมครอบครัวพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งที่เป็นแนวคิดหลักการและแนวทางปฏิบัติและการเตรียมพร้อมในการเป็นวิทยากรขยายผลสู่ครอบครัวอื่นในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน

ในการจัดให้มีการประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด) เพื่อประเมินสถานภาพหมู่บ้าน และให้ประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ ชุมชน (GVH) ก่อนการพัฒนา โดยกรรมการหมู่บ้านร่วมกับคณะทำงานระดับตำบล จัดการประเมินตามแนวทางการประเมินในแบบมีส่วนร่วม และกรอกข้อมูลหมู่บ้านตามแบบประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด) คณะทำงานระดับอำเภอรับรองผล การประเมินจัดทำทะเบียนหมู่บ้าน คณะทำงานระดับจังหวัดรับรองผล จัดทำทะเบียนหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบผลกับข้อมูลหลังการพัฒนา และเมื่อมีการพัฒนาแล้ว หมู่บ้านสามารถรักษาระดับการพัฒนา และมาตรฐานการเป็นต้นแบบตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดตัวชี้วัดกิจกรรม

อำเภอเกาะจันทร์ มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมด จำนวน 18 หมู่บ้าน โดยจำแนกออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลเกาะจันทร์ จำนวน 8 หมู่บ้าน และ ตำบลท่าบุญมี จำนวน 10 หมู่บ้าน

ตารางที่ 1 รายชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเกาะจันทร์, 2559)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภท	งบประมาณ
1	2552	บ้านหนองแพบ	8	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	มีงมี ศรีสุข	พช.
2	2553	บ้านหนองชุมเห็ด	2	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	มีงมี ศรีสุข	พช.
3	2554	บ้านหนองพังพอน	10	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	พช.
4	2554	บ้านแปลง	11	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	พช.
5	2555	บ้านหนองลำดวน	12	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	พช.
6	2556	บ้านท่าบุญมี	1	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
7	2556	บ้านหนองแขนนาง	2	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	พช.
8	2556	บ้านนาม่วง	3	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
9	2556	บ้านสามแยก	5	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
10	2556	บ้านทับจุฬา	6	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
11	2556	บ้านเนินกระบก	11	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
12	2556	บ้านปรกฟ้า	7	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
13	2556	บ้านหนองมะนาว	10	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
14	2556	บ้านเนินตะแบก	13	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล
15	2556	บ้านคลอง	15	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พออยู่ พอกิน	กรมชล

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภท	งบประมาณ
16	2557	บ้านหนองงูเหลือม	7	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พอยู่ พอกิน	พช.
17	2558	บ้านเจ็ดเนิน	4	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	พอยู่ พอกิน	พช.
18	2558	บ้านคลองม่วง	9	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	พอยู่ พอกิน	พช.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อำภา จันทราภาส (2543) ศึกษาเรื่อง ทูตทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยการทำการศึกษาบ้านโป่งนก ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ทูตทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ทูตทางวัฒนธรรม ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มองค์กรในชุมชน เครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพราะชุมชนนั้น ได้ใช้ทุนทางสังคมที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชน และปัจจัยที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการมีจิตสำนึกสาธารณะที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ การที่คนในชุมชนมารวมกลุ่มมีความรู้สึกและตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ต้องดูแลรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ จึงส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านโป่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา มีผู้นำชุมชนที่เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีศูนย์รวมทางจิตใจ ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ดังนั้น ชุมชนที่มีทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการรวมกลุ่ม การวิเคราะห์หาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ทำให้ชุมชนมีการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน มีการจัดการ มีแผน มีโครงการ สมาชิกทุกคนมีความเสียสละ มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม การที่สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพ มีคุณธรรม ทำให้ชุมชนมีสันติภาพ มีชุมชนเข้มแข็ง สามารถดำรงความเป็นชุมชนต่อไปได้ งานศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์หาทางเลือกของตนเองในการแก้ไขปัญหา นำมาซึ่งความเข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน

ตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเข้าหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

1. ปัจจัยในชุมชน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันและด้านการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับน้อย
2. ปัจจัยภายนอกชุมชน ด้านเครือข่ายนอกชุมชน ศูนย์ศึกษา ฯ ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ และข่าวสารทางการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับปานกลาง

ปริญา ตื้อแก้ว (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพในการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชน ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า การมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ทำงานสนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก ชักชวนให้คนในชุมชน เพิ่มพูนความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทำงานประสานกับหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ด้านการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนชุมชนไม่มีความสามัคคี เมื่อเกิดปัญหาส่วนรวมขึ้นในชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับน้อย ด้านการมีฐานการรวมตัวทางวัฒนธรรมในการทำกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ร่วมกันหาทางแก้ไข เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน อยู่ในระดับมาก ด้านความสามารถในการจัดการชุมชน ในด้านการดำเนินงานหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางชุมชนจะมีการประชุมเพื่อให้คนในชุมชน ได้แสดงความคิดเห็น มีการวางแผน ตั้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จ อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรหาอาชีพเสริมภายนอกภาคเกษตรกรรม หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนร่วมส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานด้านการฝึกอบรมอาชีพ ด้านความรู้ในการจัดการชุมชน อบรมให้ความรู้ ทางด้านการตลาด เพิ่มทักษะวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้กับชุมชน รวมทั้งจัดหาตลาดรองรับผลิตผล และผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ได้ผลิตออกมา

นภค สุธวรรณ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเทพีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเทพีลา เขตวังทองหลาง ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ความกลมเกลียวของกลุ่ม ลูกแสนส่าย และความเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนาน ตลอดจนคนในชุมชนมีสหายแบบเครือญาติ ช่วยสร้างความรักความผูกพันที่มีต่อชุมชน 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่

สถาบันการศึกษา โรงเรียนเทพศิลา และคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ดำเนินโครงการประชาร่วมใจ คืบความสดใสให้คลองแสนแสบ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ในด้านวิทยากรที่มีความรู้ในการถ่ายทอดความรู้ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ และยังรวมไปถึง การที่มีสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการ กับสิ่งแวดล้อม จนส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ศุภกิจ วรอุไร (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรมการผลิตเครื่องเงิน เป็นวิถีการผลิตของชุมชนที่ทำให้เกิด การรวมตัวกันและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน คือ 1) การมีผู้นำชุมชน ที่มีความเสียสละ มีศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ กล้าตัดสินใจเพื่อส่วนรวม มีความมุ่งมั่น และมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 2) ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของสมาชิกชุมชน อันนำมาซึ่งพลังในการผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชน 3) วัฒนธรรมการผลิตเครื่องเงิน ของชุมชนเป็นวิถีการผลิตดั้งเดิมของชุมชน และ 4) การสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ เช่น การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้ชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย เป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้

ธน โขติ อินทิแสน (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการเงินกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ของสมาชิกในชุมชน ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชน ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถของผู้นำ มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งระดับปานกลาง และมีทิศทางไปทางไปทางเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า หากเงินกองทุนหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของสมาชิกการบริหารจัดการและผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ อยู่ในระดับมากก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมากด้วย สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเงินกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านเข้าร่วมกิจกรรม ของสมาชิกในชุมชน ปัจจัยด้านการบริหารชุมชน และปัจจัยด้านผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และพบว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนอำเภอภูเรือ เห็นว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเข้มแข็งชุมชน อยู่ระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน

ปริญญญา สิงห์เรือง (2551) ศึกษาเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาย่านดอนหมู ตำบลมะขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้าง ชุมชนเข้มแข็งของบ้านดอนหมู เกิดจากการที่ชุมชนได้ริเริ่มคิดค้นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ที่ประสบอยู่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเครือญาติ การนับถือผู้อาวุโสและภาวะผู้นำเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรม และสามารถดำเนินกิจกรรม

ต่าง ๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งวัดได้จากคุณภาพคนในชุมชนที่สามารถค้นหาสาเหตุของปัญหา หาทางแก้ไข และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีคุณภาพ ปริมาณและความต่อเนื่องในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มีพัฒนาการของกิจกรรมให้เชื่อมโยงกัน เป็นระบบ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง คือ วัฒนธรรมชุมชน ระบบเครือข่าย ผู้นำชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจัดการได้อย่างสมบูรณ์ แต่ชาวบ้านดอนหมูกี้ไม่ได้ปฏิเสธความช่วยเหลือจากภายนอก นโยบายรัฐและการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นตัวหนุนเสริมให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเวทีและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ไพรัช ดันอุด (2552) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองหน้าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ประสบการณ์ทางการเมือง การปกครอง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเมืองหน้าอยู่ และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนศึกษาจากเอกสาร โดยมีแหล่งข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชนและประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชน เน้นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในชุมชน ต้องช่วยกันตั้งแต่เริ่มเข้าร่วม โครงการ การดำเนินงาน การประเมินผล รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม การทำแผนชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่ออำนาจการต่อรองในขอบเขตของการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน โดยได้รับประสบการณ์การพัฒนาจากบุคคลภายในและภายนอกชุมชน รูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน จะแสดงออกในลักษณะการตัดสินใจ การควบคุม กำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน ส่วนประชาชนแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตามแผนภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง ประชาชนได้รับผลประโยชน์ คือ ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนมากขึ้น จึงได้รับงบประมาณพัฒนาชุมชนมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา มีผลต่อการพัฒนาชุมชนน้อย และปัจจัยภายนอก เช่น การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชน ทูตทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน มีผลต่อการพัฒนาชุมชนมาก แต่ยังไม่ค่อยว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชน กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเมืองหน้าอยู่มากกว่าทูตทางสังคม

อำไพ สว่างศรี (2552) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุก ร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1)ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับที่เข้มแข็งมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน และปัจจัยด้านการบริหารชุมชน 3) แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การที่จังหวัดสุพรรณบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณ ความรู้ทางวิชาการ การกำหนดการบริหารจัดการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความรัก ความสามัคคี ความรักใคร่ปรองดองกัน รวมไปถึงการร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้คงอยู่สืบต่อไป เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเป็นมาของกระบวนการ ชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีมานานแล้ว และตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504) จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้กระบวนการชุมชนเข้มแข็งมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ 2) กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งชุมชน พบว่า มีกระบวนการจัดการที่สำคัญ 7 ประการที่ทำให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน, กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, กระบวนการฟื้นฟู ผลิตซ้ำ และสร้างใหม่, กระบวนการใช้สิทธิชุมชน และข้อบัญญัติชุมชน, กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน, กระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนา และกระบวนการจัดการตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้ทั่วไปที่พบได้ทั่วไป ซึ่งนอกจากนี้ ภาครัฐได้ใช้กระบวนการในเชิงกฎหมายและการจัดการตามแผนนโยบายร่วมเป็นแนวทางการจัดการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในเรื่องของปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง พบว่า มีปัจจัย 4 ด้าน คือ 1) ด้านปัจจัยพื้นฐานของชุมชน 2) ปัจจัยเกี่ยวกับการผู้นำ 3) ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และ 4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำมีความสำคัญ นอกจากนี้ ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนมากที่สุด คือ 1) ชุมชนขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 2) กฎหมายและกลไกภาครัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน 3) ชุมชนขาดพลังในการจัดการตนเอง เช่น ความสามัคคี ผู้นำที่เข้มแข็ง และการที่ทรัพยากรไม่เพียงพอ หากมีการส่งเสริมในระดับชุมชน ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

งานวิจัยที่ศึกษา											
	ผู้นำชุมชน	ความสามัคคีของประชาชน	การมีส่วนร่วมของประชาชน	การบริหารจัดการ (กระบวนการจัดการชุมชน)	การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน	ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น	การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	กลุ่มอาชีพ/องค์กรต่างๆ ภายในชุมชน	พื้นฐานของชุมชน	ด้านเงินกองทุนหมู่บ้าน
ศุภกิจ วรอุไร (2548)	✓*	✓	✓*			✓*	✓*				
ธนโชติ อินธิแสน (2548)	✓*		✓*	✓*							✓*
ปริญญา สิงห์เรือง (2551)	✓*		✓*			✓*	✓*	✓*			
ไพชล ดันอุดม (2552)	✓*		✓*			✓*	✓*				
อำไพ สว่างศรี (2552)	✓		✓	✓*	✓	✓*	✓*				
วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553)	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
วิทยา จันทร์แดง (2555)	✓*					✓*	✓*	✓*	✓*		

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีทั้งหมด 11 ตัวแปร ได้แก่ ผู้นำชุมชน ความสามัคคีของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการ การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น, การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน, กลุ่มอาชีพ/ องค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน พื้นฐานของชุมชน และด้านเงินกองทุนหมู่บ้าน และสามารถแบ่งตัวแปรเหล่านี้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอก ดังนี้ ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ความสามัคคีของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารจัดการ (กระบวนการจัดการชุมชน) การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มอาชีพ/ องค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน พื้นฐานของชุมชน และด้านเงินกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวแปรจากตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนจากงานวิจัยที่ทบทวนเกี่ยวกับข้อ และเป็นตัวแปรที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ที่ทำการวิจัย โดยได้เลือกตัวแปรอิสระออกมาทั้งหมด 6 ตัวแปร ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่
 - 1.1 ผู้นำชุมชน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.3 การบริหารจัดการ (กระบวนการจัดการชุมชน)
 - 1.4 ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
 - 1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่
 - 2.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ 3 ที่มาของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ	แหล่งอ้างอิง
1. ผู้นำชุมชน	ศุภกิจ วรอุไร (2548), ธนโชติ อินทิสาน (2548), วิทยา จันทร์แดง (2555), ไพรัช ตันอุดม (2552), อำภา จันทราภาส (2543), ปริญญา สิงห์เรือง (2551), มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545)
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน	ธนโชติ อินทิสาน (2548), ไพรัช ตันอุดม (2552), ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546), อำภา จันทราภาส (2543), ปริญญา สิงห์เรือง (2551), มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545)
3. การบริหารจัดการ (กระบวนการจัดการชุมชน)	อำไพ สว่างศรี (2552), ธนโชติ อินทิสาน (2548), ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546)
4. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ในท้องถิ่น	อำไพ สว่างศรี (2552), ศุภกิจ วรอุไร (2548), วิทยา จันทร์แดง (2555), ไพรัช ตันอุดม (2552), ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546), อำภา จันทราภาส (2543), ปริญญา สิงห์เรือง (2551)
5. ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน	วิทยา จันทร์แดง (2555), ปริญญา สิงห์เรือง (2551)
6. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน	อำไพ สว่างศรี (2552), ศุภกิจ วรอุไร (2548), นกตล สุขวรรณ (2547), วิทยา จันทร์แดง (2555), ไพรัช ตันอุดม (2552), ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546), ปริญญา สิงห์เรือง (2551)

การกำหนดสมมติฐานการวิจัย

1. ผู้นำชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยของศุภกิจ วรอุไร (2548) พบว่า ปัจจัยผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของธน โสคติ อินทิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย งานวิจัยของวิทยา จันทร์แดง (2555) พบว่า ผู้นำเป็นปัจจัยในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน งานวิจัยของไพรัช ดันอุด (2552) พบว่า ปัจจัยผู้นำส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเมืองหน้าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของอำภา จันทราภาส (2543) พบว่า ปัจจัยผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยการทำการศึกษาบ้านโป่งนก ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย งานวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ผู้นำชุมชนส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และงานวิจัยของมิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545) พบว่า ผู้นำชุมชนส่งผลต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์”

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนงานวิจัยของธน โสคติ อินทิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย งานวิจัยของไพรัช ดันอุด (2552) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองหน้าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเข้าหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของอำภา จันทราภาส (2543) พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยการทำการศึกษาบ้านโป่งนก ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย งานวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ (2545) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์”

3. กระบวนการจัดการชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยละปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี งานวิจัยของธน โสคติ อินทิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย และงานวิจัยของตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชนมีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์”

4. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

จากการทบทวนงานวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยละปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี งานวิจัยของศุภกิจ วรอุไร (2548) พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของวิทยา จันทรแดง (2555) พบว่า ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นปัจจัยในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขต จังหวัดภาคกลางตอนบน งานวิจัยของไพชล ดันอุดม (2552) พบว่า ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองหน้าอู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่,งานวิจัยของตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของอำภา จันทราภาศ (2543) พบว่า ปัจจัยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยการทำการศึกษาบ้านโป่งนก ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย และงานวิจัยของปริญญญา สิงห์เรือง (2551) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์”

5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยของวิทยา จันท์แดง (2555) พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นปัจจัยในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน และงานวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์”

6. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ภาครัฐและเอกชน

จากการทบทวนงานวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี งานวิจัยของศุภกิจ วรอุไร (2548) พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนหมื่นสาร บ้านบัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของนพดล สุขวรรณ (2547) พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเทพีลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร งานวิจัยของวิทยา จันท์แดง (2555) พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปัจจัยในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน งานวิจัยของไพชล ตันอุดม (2552) พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเมืองหน้าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยของตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเข้าหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริญญา สิงห์เรือง (2551) ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็ง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ
6. เสนอผลการแปลผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ ทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 18,787 คน (อำเภอเกาะจันทร์จังหวัดชลบุรี, 2559) และมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้การคำนวณตามวิธีการของยามานะ (Yamane) และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 สูตรในการคำนวณ คือ

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดให้เท่ากับ 0.05

โดยแทนค่าลงในสูตรดังนี้

$$n = \frac{18,787}{1+18,787 (0.05)^2}$$

$$n = 392$$

ฉะนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ 392 คน

และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งเขตพื้นที่สุ่มตัวอย่างตามหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งหมด 18 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 ทำการจัดกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional to size) โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง } X \text{ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ได้จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 4 จำนวนสัดส่วนประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประชากร การวิจัย	กลุ่ม ตัวอย่าง
1	2552	บ้านหนองแพบ	8	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	748	16
2	2553	บ้านหนองชุมเห็ด	2	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	802	17
3	2554	บ้านหนองพังพอน	10	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	1440	30
4	2554	บ้านแปลง	11	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	1207	25
5	2555	บ้านหนองลำดวน	12	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	539	11
6	2556	บ้านท่าบุญมี	1	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	1396	29
7	2556	บ้านหนองแฉนนาง	2	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	443	9
8	2556	บ้านนาม่วง	3	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	1561	32

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประชากร การวิจัย	กลุ่ม ตัวอย่าง
9	2556	บ้านสามแยก	5	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	1506	31
10	2556	บ้านทับจุฬา	6	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	344	7
11	2556	บ้านเนินกระบก	11	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	784	16
12	2556	บ้านปรกฟ้า	7	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	1487	31
13	2556	บ้านหนองมะนาว	10	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	1347	29
14	2556	บ้านเนินตะแบก	13	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	847	18
15	2556	บ้านคลอง	15	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	543	11
16	2557	บ้านหนองงูเห่ล้อม	7	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	1568	33
17	2558	บ้านเจ็ดเนิน	4	เกาะจันทร์	เกาะจันทร์	1383	29
18	2558	บ้านคลองม่วง	9	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	842	18
รวม						18,787	392

ขั้นตอนที่ 3 ทำการเลือกตัวอย่างจะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยนำบัญชีรายชื่อของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ทั้ง 18 หมู่บ้าน มาสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้คอมพิวเตอร์ จนได้จำนวนครบตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบปฐมภูมิ (Primary data) คือ การเก็บแบบสอบถามโดยตรงจากประชากร ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่มีอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พร้อมนี้ได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งศึกษาข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ เอกสารทางราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด แล้วแปลงเป็นคำถามแบบปลายปิด (Close ended question) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศอายุ ระยะเวลา การอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ สถานะในครัวเรือน ตำแหน่งในหมู่บ้าน การศึกษา และอาชีพ จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ที่มีความรู้ความสามารถ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน กระบวนการจัดการของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน และการสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวนข้อคำถาม 42 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชนจำนวน ข้อคำถาม 10 ข้อ

ตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาความเข้มแข็ง ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

เกณฑ์การให้คะแนน ตอนที่ 2 และ 3 ประกอบด้วย

เห็นด้วยมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เห็นด้วยมาก ให้ 4 คะแนน

เห็นด้วยปานกลาง ให้ 3 คะแนน

เห็นด้วยน้อย ให้ 2 คะแนน

เห็นด้วยน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง การพัฒนาความเข้มแข็ง ภาวะผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. สร้างแบบสอบถามและตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์ หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความครอบคลุม วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

3.1 นายเอกลักษณ์ ฉัตรฤทธิ์	อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
3.2 ว่าที่ร้อยตรีประสาธ ทรัพย์ประเสริฐ	พัฒนาการอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
3.3 นายจิรธรรม ภัทรธรรมกุล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี

เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) ระหว่างข้อคำถามกับข้อมูลตามวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยค่าเฉลี่ยของคำถามใดสูงกว่า 0.5 ถือว่าพอใช้ได้ และเมื่ออยู่ในระดับ 0.9 ถึง 1.0 จะถือว่าดีมาก ผลปรากฏว่าได้ค่าตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.0 ถือว่าแบบสอบถามใช้ได้

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน กรอกแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม จำแนกตามรายด้าน

แบบสอบถาม	จำนวนข้อคำถาม	ค่า Cronbach's alpha
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน (ตอนที่ 2)		
1. ด้านผู้นำชุมชน	8	0.929
2. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	7	0.793
3. ด้านกระบวนการจัดการของชุมชน	12	0.944
4. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน	6	0.917
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4	0.860
6. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน	5	0.833
ความเข้มแข็งของชุมชน (ตอนที่ 3)	10	0.877

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยตนเอง โดยเตรียมแบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์แล้ว

2. ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกรอกแบบสอบถาม พร้อมขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เก็บรวบรวมข้อมูล คัดเลือก และจำแนกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามไปประมวลผล ลงรหัสข้อมูลแบบสอบถามในเครื่องคอมพิวเตอร์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลในแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ในการประมวลผลค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

เมื่อทำการรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน คือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเป็นอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ปัจจัยและระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ การถดถอย พหุคูณ (Multiple regression analysis) และการวิเคราะห์ถดถอย พหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ดีและส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระทีละตัว

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาเรียบเรียง จัดเป็นหมวดหมู่

เกณฑ์การแปลผล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของปัจจัยและระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี (แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากการหาค่าอันตรภาคชั้นในการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นที่ต้องการ}} \\ &= \frac{5-1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

จากผลที่ได้ค่าอันตรายภาคชั้น เท่ากับ 0.8 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดค่าเฉลี่ยของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เท่ากับ 0.80 และกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลคะแนนจากข้อมูลในแบบสอบถาม โดยแบ่งจากข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย ความหมาย

4.21-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด/ เข้มแข็งมากที่สุด
3.41-4.20	เห็นด้วยมาก/ เข้มแข็งมาก
2.61-3.40	เห็นด้วยปานกลาง/ เข้มแข็งปานกลาง
1.81-2.60	เห็นด้วยน้อย/ เข้มแข็งน้อย
1.00-1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด/ เข้มแข็งน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จำนวนประชากร 18 หมู่บ้าน 392 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์ จากผู้ตอบแบบสอบถาม

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีสัญลักษณ์ทางสถิติจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดชื่อย่อของตัวแปรและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางสถิติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

N หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} หมายถึง คะแนนเฉลี่ย

SD หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

r หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

X_1 หมายถึง ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

X_2 หมายถึง ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

X_3 หมายถึง ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน

X_4 หมายถึง ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน

X_5 หมายถึง ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

X_6 หมายถึง ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

Y_1 หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน

R หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

R^2 หมายถึง ค่าอำนาจในการพยากรณ์

a หมายถึง ค่าคงที่สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

b หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

Beta หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

S.E.b. หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์

ในรูปแบบคะแนนดิบ

S.E.est หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์

t หมายถึง ค่าการทดสอบสมมติฐาน

F หมายถึง การทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอยตัวพยากรณ์รวมทุกด้าน

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ สถานะในครัวเรือน
ตำแหน่งในหมู่บ้าน วุฒิการศึกษา และอาชีพ (n = 392)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	184	46.94
หญิง	208	53.06
สถานะในครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือน	197	50.26
ผู้อาศัย	195	49.74
วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	202	51.53
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	142	36.22
ปริญญาตรี	46	11.73
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.51

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลักในปัจจุบัน		
เกษตรกร	133	33.93
ค้าขาย	60	15.31
รับจ้าง	147	37.50
ธุรกิจส่วนตัว	22	5.61
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	19	4.85
อื่น ๆ	11	2.81
รวม	392	100.00

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกะฉัง มีดังนี้

จำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.06 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.94 ตามลำดับ

จำแนกตามสถานะในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.26 และเป็นผู้อาศัย คิดเป็นร้อยละ 49.74 ตามลำดับ

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.53 รองลงมา คือ มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 36.22 และมีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.51 ตามลำดับ

และจำแนกตามอาชีพหลักในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมามีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 33.93 และมีอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ
ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (n = 392)

ข้อมูลทั่วไป	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย
อายุ (ปี)	84	15	44
ระยะเวลาการอยู่อาศัย (ปี)	70	2	36
รายได้ (บาท/ เดือน)	95000	1000	9803
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	15	1	4

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
อำเภอเกาะจันทร์ มีดังนี้

จำแนกตามอายุ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุมากที่สุด คือ อายุ 84 ปี อายุน้อยสุด คือ อายุ 15 ปี
และอายุเฉลี่ย คือ 44 ปี

จำแนกตามระยะเวลาการอยู่อาศัย มีระยะเวลาการอยู่อาศัยมากที่สุด คือ 70 ปี ระยะเวลา
การอยู่อาศัยน้อยสุด คือ 2 ปี และระยะเวลาการอยู่อาศัยเฉลี่ย คือ 36 ปี

จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือ 95,000 บาท มีรายได้ต่อเดือน
น้อยสุด คือ 1,000 บาท และรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย คือ 9,803 บาท

และจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด คือ 15 คน
มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยสุด คือ 1 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย คือ 4 คน

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จำแนกเป็น ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น กรรมการชุมชน ประชาชนทั่วไป อาสาสมัครในหมู่บ้าน และตำแหน่งอื่น ๆ (n = 392)

ตำแหน่งในหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	32	8.16
สมาชิกสภาท้องถิ่น	11	2.81
กรรมการชุมชน	38	9.69
ประชาชนทั่วไป	309	78.83
อาสาสมัครในหมู่บ้าน	49	12.50

หมายเหตุ: เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 78.83 รองลงมา คือ อาสาสมัครในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และกรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.69 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ สมาชิกสภาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 2.81

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ และอันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวม (n = 392)

ความคิดเห็นโดยรวม	\bar{X}	SD	แปลความ	อันดับ
1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน	4.13	0.52	มาก	1
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.95	0.49	มาก	4
3. ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน	3.98	0.46	มาก	3
4. ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน	3.99	0.48	มาก	2
5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.93	0.50	มาก	5
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน	3.92	0.54	มาก	6

จากตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ลำดับ 1 คือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.52$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.48$) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.46$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.54$)

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านผู้นำชุมชน (n = 392)

ด้านผู้นำชุมชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน	138 (35.20)	218 (55.61)	36 (9.18)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.26	0.61	มาก	1
2. ผู้นำชุมชนของท่านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นนักประสานงานที่ดีระหว่างภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ	108 (27.55)	218 (55.61)	63 (16.07)	3 (0.77)	0 (0.00)	4.10	0.68	มาก	5
3. ผู้นำชุมชนของท่านทำงานตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้	106 (27.04)	213 (54.34)	70 (17.86)	3 (0.77)	0 (0.00)	4.08	0.69	มาก	6
4. ผู้นำชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	135 (34.44)	199 (50.77)	53 (13.52)	5 (13.52)	0 (0.00)	4.18	0.71	มาก	2
5. ผู้นำชุมชนของท่านเสียสละเวลาทำงานเพื่อชุมชน	128 (32.65)	201 (51.28)	61 (15.56)	1 (0.26)	1 (0.26)	4.16	0.70	มาก	3
6. ผู้นำชุมชนของท่านมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	101 (25.77)	225 (57.40)	64 (16.33)	2 (0.51)	0 (0.00)	4.08	0.66	มาก	6
7. ผู้นำชุมชนของท่านมีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อชุมชน	109 (27.81)	225 (57.40)	57 (14.54)	1 (0.26)	0 (0.00)	4.13	0.65	มาก	4
8. ผู้นำชุมชนของท่านมีประสบการณ์ในการทำงานสูงและนำประสบการณ์มาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้	100 (25.51)	224 (57.14)	64 (16.33)	2 (0.51)	2 (0.51)	4.07	0.69	มาก	8
ภาพรวม						4.13	0.52	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านผู้นำชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.52$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.61$) รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.71$) และผู้นำชุมชนของท่านเสียสละเวลาทำงานเพื่อชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.70$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ผู้นำชุมชนของท่านมีประสบการณ์ในการทำงานสูง และนำประสบการณ์มาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.69$)

ตารางที่ 11 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($n = 392$)

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน	81 (20.66)	200 (51.02)	105 (26.79)	5 (1.28)	1 (0.26)	3.91	0.74	มาก	5
2. ประชาชนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน	93 (23.72)	220 (56.12)	72 (18.37)	6 (1.53)	1 (0.26)	4.02	0.71	มาก	1
3. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชน	71 (18.11)	231 (58.93)	79 (20.15)	11 (2.81)	0 (0.00)	3.92	0.70	มาก	4
4. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	71 (18.11)	259 (66.07)	62 (15.82)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.02	0.58	มาก	1
5. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งสามารถลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้	43 (10.97)	262 (66.84)	79 (20.15)	8 (2.04)	0 (0.00)	3.87	0.61	มาก	7
6. ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในชุมชนร่วมกัน	91 (23.21)	207 (52.81)	89 (22.70)	5 (1.28)	0 (0.00)	3.98	0.72	มาก	3
7. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน	65 (16.58)	232 (59.18)	89 (22.70)	6 (1.53)	0 (0.00)	3.91	0.67	มาก	5
ภาพรวม						3.95	0.49	มาก	

ตารางที่ 11 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $SD = 0.49$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.58$) และประชาชนมีโอกาสได้แสดง ความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.71$) รองลงมา คือ ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในชุมชนร่วมกัน ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.72$) และประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชน ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.70$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ผู้นำชุมชนของท่านมีประสบการณ์ในการทำงานสูงและนำประสบการณ์ มาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.69$)

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการจัดการชุมชน (n = 392)

ด้านกระบวนการจัดการชุมชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปล ความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ชุมชนมีโครงสร้างคณะทำงาน/ คณะกรรมการที่มีความชัดเจน	88 (22.43)	219 (55.87)	84 (21.43)	0 (0.00)	1 (0.26)	4.00	0.68	มาก	4
2. มีการมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบแก่คณะทำงานหรือ คณะกรรมการที่ชัดเจนเหมาะสม	75 (19.13)	225 (57.40)	83 (21.17)	9 (2.30)	0 (0.00)	3.93	0.70	มาก	9
3. กฎหรือกติกาในการดำเนินงาน ต่าง ๆ ของชุมชนมีความชัดเจน	68 (17.35)	236 (60.20)	85 (21.68)	3 (0.77)	0 (0.00)	3.94	0.65	มาก	7
4. ชุมชนสามารถนำกฎหรือกติกา ในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน มาใช้ได้จริง	73 (18.62)	223 (56.89)	93 (23.72)	3 (0.77)	0 (0.00)	3.93	0.67	มาก	9
5. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในชุมชนทราบถึง โครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการ ในชุมชน	85 (21.68)	235 (59.95)	66 (16.84)	6 (1.53)	0 (0.00)	4.02	0.67	มาก	3
6. ชุมชนสามารถประสานเครือข่าย จากภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนิน กิจกรรมในชุมชน	75 (19.13)	225 (57.40)	90 (22.96)	2 (0.51)	0 (0.00)	3.95	0.66	มาก	6
7. การดำเนินโครงการและกิจกรรม ของคณะกรรมการพิเศษไปรษณีย์	113 (28.83)	211 (53.83)	68 (17.35)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.11	0.67	มาก	2

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ด้านกระบวนการจัดการชุมชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปล ความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
8. ชุมชนสามารถดำเนินการ ตรวจสอบการดำเนินงาน ของคณะกรรมการได้	105 (26.79)	233 (59.44)	52 (13.27)	2 (0.51)	0 (0.00)	4.13	0.64	มาก	1
9. ชุมชนมีการประเมินผล การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ	61 (15.56)	254 (64.80)	76 (19.39)	1 (0.26)	0 (0.00)	3.96	0.60	มาก	5
10. ประชาชนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน และกันเสมอ	65 (16.58)	244 (62.24)	80 (20.41)	1 (0.26)	2 (0.51)	3.94	0.65	มาก	7
11. ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ และตัดสินใจร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหา	55 (14.03)	250 (63.78)	81 (20.66)	5 (1.28)	1 (0.26)	3.90	0.64	มาก	12
12. ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ของชุมชนร่วมกัน	66 (16.84)	232 (59.18)	89 (22.70)	5 (1.28)	0 (0.00)	3.92	0.66	มาก	11
	ภาพรวม					3.98	0.46	มาก	

ตารางที่ 12 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการจัดการชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.46$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ชุมชนสามารถดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.64$) รองลงมา คือ การดำเนินโครงการและกิจกรรมของคณะกรรมการเปิดเผยโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.67$) และชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชน ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.67$) และชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชน ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.67$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และตัดสินใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.64$)

ตารางที่ 13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (n = 392)

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปล ความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟู สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน	90 (22.96)	205 (52.30)	95 (24.23)	2 (0.51)	0 (0.00)	3.98	0.70	มาก	3
2. ประชาชนในชุมชนร่วมกัน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน	117 (29.85)	212 (54.08)	63 (16.07)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.14	0.66	มาก	1
3. สมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือ กันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหา	59 (15.05)	234 (59.69)	88 (22.45)	10 (2.55)	1 (0.26)	3.87	0.70	มาก	6
4. ชุมชนมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลาง ในการทำกิจกรรมร่วมกัน	102 (26.02)	221 (56.38)	66 (16.84)	3 (0.77)	0 (0.00)	4.08	0.67	มาก	2
5. ชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ ๆ เข้ามารับช่วงภาระงานของโครงการ และกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	53 (13.52)	243 (61.99)	95 (24.23)	1 (0.26)	0 (0.00)	3.89	0.61	มาก	5
6. ประชาชนในชุมชน มีความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	75 (19.13)	238 (60.71)	73 (18.62)	6 (1.53)	0 (0.00)	3.97	0.66	มาก	4
ภาพรวม						3.99	0.48	มาก	

ตารางที่ 13 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.48$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.66$) รองลงมา คือ ชุมชนมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.67$) และชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟู สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.70$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ สมาชิกในชุมชน

มีความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87, SD = 0.70$)

ตารางที่ 14 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (n = 392)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ประชาชนเข้าร่วมประชุมในการกำหนดกฎกติกา และวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน	82 (20.92)	244 (62.24)	65 (16.58)	1 (0.26)	0 (0.00)	4.04	0.62	มาก	1
2. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	38 (9.69)	258 (65.82)	91 (23.21)	5 (1.28)	0 (0.00)	3.84	0.60	มาก	4
3. ชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	75 (19.13)	234 (59.69)	77 (19.64)	6 (1.53)	0 (0.00)	3.96	0.67	มาก	2
4. ชุมชนมีการเฝ้าระวังในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	66 (16.84)	227 (57.91)	93 (23.72)	5 (1.28)	1 (0.26)	3.90	0.69	มาก	3
ภาพรวม						3.93	0.50	มาก	

ตารางที่ 14 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93, SD = 0.50$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ประชาชนเข้าร่วมประชุมในการกำหนดกฎกติกาและวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04, SD = 0.62$) รองลงมา คือ ชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96, SD = 0.67$) และชุมชนมีการเฝ้าระวังในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90, SD = 0.69$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ ชุมชนมีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84, SD = 0.60$)

ตารางที่ 15 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (n=392)

ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปล ความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างพอเพียง	73 (18.62)	217 (55.36)	101 (25.77)	1 (0.26)	0 (0.00)	3.92	0.67	มาก	3
2. หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาของชุมชน	101 (25.77)	211 (53.83)	75 (19.13)	5 (1.28)	0 (0.00)	4.04	0.71	มาก	1
3. ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการในการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง	73 (18.62)	237 (60.46)	81 (20.66)	1 (0.26)	0 (0.00)	3.97	0.64	มาก	2
4. ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน	67 (17.09)	191 (48.72)	112 (28.57)	18 (4.59)	4 (1.02)	3.76	0.82	มาก	5
5. ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน	74 (18.88)	219 (55.87)	81 (20.66)	17 (4.34)	1 (0.26)	3.89	0.76	มาก	4
ภาพรวม						3.92	0.54	มาก	

ตารางที่ 15 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, $SD=0.54$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$, $SD=0.71$) รองลงมา คือ ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการในการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, $SD=0.64$) และการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, $SD=0.67$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$, $SD=0.82$)

ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์เกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชน โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความ อันดับของระดับความเข้มแข็งของชุมชน (n = 392)

ความเข้มแข็งของชุมชน	จำนวน (ร้อยละ)					\bar{X}	SD	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	118 (30.10)	232 (59.18)	39 (9.95)	2 (0.51)	1 (0.26)	4.18	0.64	เข้มแข็งมาก	1
2. ประชาชนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร มีสุขภาพที่ดี	114 (29.08)	231 (59.93)	46 (11.73)	1 (0.26)	0 (0.00)	4.17	0.63	เข้มแข็งมาก	2
3. ชุมชนมีอาหารปลอดภัย และสามารถผลิตอาหารได้เอง	118 (30.10)	211 (53.83)	60 (15.31)	2 (0.51)	1 (0.26)	4.13	0.69	เข้มแข็งมาก	3
4. ประชาชนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง	85 (21.68)	227 (57.91)	73 (18.62)	7 (1.79)	0 (0.00)	3.99	0.69	เข้มแข็งมาก	6
5. ประชาชนในชุมชนมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต	76 (19.39)	210 (53.57)	100 (25.51)	6 (1.53)	0 (0.00)	3.91	0.71	เข้มแข็งมาก	10
6. ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้	89 (22.70)	212 (54.08)	85 (21.68)	5 (1.28)	1 (0.26)	3.98	0.72	เข้มแข็งมาก	7
7. ประชาชนได้รับสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึง	87 (22.19)	212 (54.08)	85 (21.68)	7 (1.79)	1 (0.26)	3.96	0.73	เข้มแข็งมาก	8
8. ประชาชนในชุมชนมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	99 (25.26)	222 (56.63)	66 (16.84)	5 (1.28)	0 (0.00)	4.06	0.69	เข้มแข็งมาก	4
9. ชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน	82 (20.92)	231 (58.93)	77 (19.64)	1 (0.26)	1 (0.26)	4.00	0.66	เข้มแข็งมาก	5
10. ประชาชนในชุมชนมีเงินออม	100 (25.51)	186 (47.45)	98 (25.00)	6 (1.53)	2 (0.51)	3.96	0.78	เข้มแข็งมาก	8
ภาพรวม						4.03	0.69	เข้มแข็งมาก	

จากตารางที่ 16 พบว่า ระดับความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ โดยรวมอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.69$)

และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้เป็นลำดับ 1 อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.64$) รองลงมา คือ

ประชาชนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร มีสุขภาพที่ดี อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.63$) และชุมชนมีอาหารปลอดภัยและสามารถผลิตอาหารได้เอง อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.69$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือประชาชนในชุมชนมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 3.91$, $SD = 0.71$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ สรุปรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่าง ปัจจัยผู้นำ (X_1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (X_2) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X_3) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X_4) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X_5) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) และความเข้มแข็งของชุมชน (Y_1)

	Y_1	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6
Y_1	1.00	0.52**	0.56**	0.62**	0.61**	0.57**	0.63**
X_1		1.00	0.64**	0.63**	0.57**	0.53**	0.52**
X_2			1.00	0.72**	0.64**	0.58**	0.51**
X_3				1.00	0.76**	0.68**	0.63**
X_4					1.00	0.70**	0.64**
X_5						1.00	0.61**
X_6							1.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 17 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน (X_1), ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (X_2), ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X_3), ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X_4), ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X_5), ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) กับความเข้มแข็งของชุมชน

(Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.52 ถึง 0.63 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ทุกค่า

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.51 ถึง 0.76 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ทุกค่า โดยปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X_3) กับปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน (X_4) มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ส่วนปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (X_2) กับปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ด้วยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method) โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักในการอธิบายหรือการแสดงอิทธิพลที่สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 18 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ (Y_1) โดยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method)

ตัวพยากรณ์	Beta	b	Sig.
ค่าคงที่		0.742**	0.000
ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (x_6)	0.338**	0.312**	0.000
ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (x_3)	0.184**	0.202**	0.003
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (x_2)	0.177**	0.179**	0.001
ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (x_5)	0.140**	0.141**	0.007

$R = 0.713$, $R^2 = 0.508$, $S.E.est = 0.353$, $F = 99.808$ **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 18 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปแบบคะแนนมาตรฐานของปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X_3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (X_2) และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชน (Y_1) มีค่า 0.338, 0.184, 0.177 และ 0.140 ตามลำดับ โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชน (Y_1) มากที่สุด และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X_5) ต่ำสุด

ส่วนปัจจัยด้านผู้นำชุมชน (X_1) และปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X_4) ไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน (Y_1)

สำหรับค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ของความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์ กับ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (X_6) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน (X_2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (X_3) และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X_5) เท่ากับ 0.713 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้ง 4 ตัวสามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์ ได้ร้อยละ 50.80 (ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด $R^2 = 0.508$) มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 0.353

ตารางที่ 19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
1. ปัจจัยด้านผู้นำส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ปฏิเสธสมมติฐาน
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ยอมรับสมมติฐาน
3. ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ยอมรับสมมติฐาน
4. ปัจจัยด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ปฏิเสธสมมติฐาน
5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ยอมรับสมมติฐาน
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์	ยอมรับสมมติฐาน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเกาะจันทร์ จากผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์ มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ในลักษณะคำถามปลายเปิดพบว่า

1. ภาครัฐควรเข้ามาให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง เช่น งบประมาณ ความรู้ (ความถี่ = 4)
2. ผู้นำชุมชนควรมีการประสานงานหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน (ความถี่ = 3)
3. ควรจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ความถี่ = 2)
4. ให้โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน (ความถี่ = 2)
5. ปลุกฝังจิตสำนึกให้รักและคอยดูแลทรัพย์สินของชุมชน (ความถี่ = 1)
6. ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชนและมีกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชน (ความถี่ = 1)
7. ควรมีการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้ที่ไม่มีงานทำ (ความถี่ = 1)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ ทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 18,787 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์, 2559) และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ซึ่งเลือกตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยทำการจัดกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional to size) โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน หลังจากนั้นทำการเลือกตัวอย่างจะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม(Questionnaires) ที่วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha coefficient(Cronbach) ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้านผู้นำชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.929 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.793 ด้านกระบวนการจัดการของชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.944 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.917 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.860 ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.833 และความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.877 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเรียบเรียง จัดเป็นหมวดหมู่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.06) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 46.94) มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่อายุ 44 ปี ระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน โดยเฉลี่ย คือ 36 ปี รายได้ต่อเดือน โดยเฉลี่ย คือ 9,803 บาท สถานะในครัวเรือน ส่วนใหญ่

เป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 50.26) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉลี่ย คือ 4 คน ส่วนใหญ่ เป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 78.83) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 51.53) และมีอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 37.50)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.52$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.48$) และปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.46$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.54$)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์เกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.69$) และเมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.64$) รองลงมา คือ ประชาชนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร มีสุขภาพที่ดี ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.63$) และชุมชนมีอาหารปลอดภัยและสามารถผลิตอาหารได้เอง ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.69$) ตามลำดับ และส่วนอันดับสุดท้าย คือ ประชาชนในชุมชนมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.91$, $SD = 0.71$)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พบว่า จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งหมด 6 ด้าน มี 4 ด้านที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ($Beta = 0.338^{**}$) ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ($Beta = 0.184^{**}$) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($Beta = 0.177^{**}$) และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($Beta = 0.140^{**}$) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านผู้นำชุมชนและปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

นอกจากนี้ตัวพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์ ได้ร้อยละ 50.80 (ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด $R^2 = 0.508$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมาก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีป่าไม้ พืชพันธุ์ที่หลากหลายดินเหมาะแก่การเพาะปลูก มีอ่างเก็บน้ำคลองหลวง ฯ เป็นแหล่งน้ำที่ใช้การทำเกษตรกรรม ผู้นำมีความสามารถในการทำงานเพื่อส่วนรวม ประชาชนมีความรักใคร่ปรองดองสามัคคีกัน เมื่อมีกิจกรรมภายในชุมชนก็จะได้รับความร่วมมือเข้ามาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน การเข้าวัดทำบุญ การจัดทำแผนชุมชน หรือการเสนอแนะปัญหาของชุมชน และร่วมกันแก้ไข รวมไปถึงการใช้ชีวิตในวิถีของการพึ่งพาตนเองได้ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มกันของประชาชนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำอาชีพเสริมที่นอกเหนือจากการทำไร่ ทำนา มีการรวมกลุ่มกันออมเงินกันในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุนทางด้านความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ เมื่อมีการออมเงินและมีการปล่อยกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนแล้วนั้น ก็นำผลกำไรที่เกิดขึ้นมาจัดสรรเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป นอกจากนี้ในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ ส่วนราชการต่าง ๆ ภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการร่วมกันสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านความรู้ หรือนำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถยืนได้ด้วยตนเองได้

นอกจากนี้ จากผลการศึกษา พบว่า ระดับความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับเข้มแข็งมาก สอดคล้องกับแนวความคิดลักษณะของชุมชนเข้มแข็งของ บุญอนันต์ พิณภัทรชัย และพลาพรรณ คำพรรณ (2549) ที่เสนอว่าลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้ สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขับเคลื่อน โดยผู้นำ เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และเป็นการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป และสิ่งที่สำคัญ คือ มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ท้องถิ่นภาครัฐ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก

จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชาวตลาดสามชุกร้อยละ 60 มีความคิดเห็นว่า ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมาก

2. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ มีพื้นที่ตำบลเพียง 2 ตำบล 27 หมู่บ้าน จึงเป็นโอกาสที่ดีของชุมชนที่ภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอเกาะจันทร์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้การสนับสนุนการช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา ได้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านองค์ความรู้ การวางแผน การพัฒนาแผนชุมชน ด้านงบประมาณ และลงไปช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และเกิดจากความต้องการของชุมชนเอง เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอาชีพเสริม มีการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ฯ การพัฒนาสาธารณสุขโรค พัฒนาพื้นที่ภายในชุมชน และในส่วนของภาคเอกชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการคืนประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ที่ทางภาคเอกชนประกอบธุรกิจอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชน การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชน

นอกจากนี้ จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมากที่สุด สอดคล้องกับแนวความคิดของกัลยากร ไชยทนต์ (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่ดีและมีความยั่งยืน จะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของชุมชนโดยตรง และชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนกระบวนการการพัฒนา ตั้งแต่กระบวนการวางแผนไปจนถึงการประเมินผลโครงการ ไม่ขึ้นตอนใดก็ขึ้นตอนหนึ่ง หรือทั้งหมด เนื่องจากแต่ละชุมชนมีขีดความสามารถในการดำเนินการ โครงการไม่เท่าเทียมกัน จึงยังต้องอาศัยการสนับสนุนอย่างเหมาะสม และการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ฯ เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการมีความสมบูรณ์ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอีกหลายคน ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยของศุภกิจ วรอุไร (2548) พบว่า การสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาต่าง ๆ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งได้ ผลการวิจัยของวิทยา จันทร์แดง (2554) พบว่า การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยการให้ความรู้ สร้างระบบข้อมูล การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเพื่อนำไปปฏิบัติ จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ผลการศึกษาวิจัยของไพชล ดันอุด (2552) พบว่า การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ และเอกชนมีผลต่อการพัฒนาชุมชนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และผลการศึกษาวิจัยของปริญญา ตี้อแก้ว (2546) ที่ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง

ด้วยการที่องค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรหาอาชีพเสริมภายนอกภาคเกษตรกรรม หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนร่วมส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานด้านการฝึกอบรมอาชีพ ด้านความรู้ในการจัดการชุมชน อบรมให้ความรู้ ทางด้านการตลาด เพิ่มทักษะวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้กับชุมชน รวมทั้งจัดหาตลาดรองรับผลิตผล และผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ได้ผลิตออกมา

3. ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน เป็นปัจจัยอันดับที่ 2 ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ มีการดำเนินงานในชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ หมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้านเกษตร ฯ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP ซึ่งมีคณะทำงานที่ชัดเจน มีการแบ่งงานแบ่งหน้าที่ในการทำงาน รวมไปถึงมีการกำหนด กฎกติกาหมู่บ้านที่สามารถนำมาใช้ในชุมชนได้ การมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของประชาชนในการดำเนิน โครงการต่าง ๆ ของชุมชน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมเสนอ ร่วมกัน ดำเนินการ ร่วมกันรับผล และมีการติดตามและประเมินผล

สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (2549) ชุมชนที่เข้มแข็งต้องเป็นชุมชน ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ โดยชุมชนต้องมีกระบวนการ ในการจัดการใน 6 องค์ประกอบ คือ 1. มีระบบข้อมูล 2. มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ต้องมีการจัดการเพื่อสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้ มีการพูดคุยสื่อสารกันเป็นประจำ 4. มีแผนชุมชน 5. มีการนำเสนอแผนไปปฏิบัติหรือมีกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และ 6. มีการจัดการทุนของชุมชน และมีองค์กรที่เข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา และยังมีความสอดคล้อง กับผลการศึกษาวิจัยของหลายคน ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาวิจัย ของธน โชนิ อินทิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเข้มแข็งของชุมชน หากปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็ง มากขึ้น ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นด้วย และผลการศึกษาวิจัยของตะติยา กาฬสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยในชุมชน ด้านการเรียนรู้ร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ของประชาชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยอันดับที่ 3 ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอเกาะจันทร์ มีพื้นที่ทำเกษตรกรรม

เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ประชาชนอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้ ประกอบกับประชาชนในชุมชนนั้นมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ภาครัฐก็เข้ามาสนับสนุนเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่ประชุมนั้น และเมื่อมีการประชุมเพื่อขอความร่วมมือต่าง ๆ หรือร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาชุมชน ประชาชนก็ได้รับโอกาสในการเสนอความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน รับประโยชน์ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

สอดคล้องกับแนวคิดของชินรัตน์ สมสืบ (2539, อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 39) ได้ให้ความหมาย คือ การมีส่วนร่วมนั้นไม่ควรใช้การบังคับหรือก่อตั้งโดยรัฐ แต่ต้องเกิดจากความตระหนักและตัดสินใจของชาวบ้านเอง รัฐเป็นเพียงผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 25 อ้างถึงใน อำไพ สว่างศรี, 2552, หน้า 33) ที่ให้ความหมายไว้ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการทำร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังมีผลสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของหลายคน ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยของธน โชติ อินทิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาวิจัยของไพชล ดันอุดม (2552) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเมืองนำอยู่ ผลการศึกษาวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรม และสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของตะติยา กาศสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยในชุมชนด้านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับน้อย

5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยอันดับที่ 4 ที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอเกาะจันทร์เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่อำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จึงมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ กิจกรรมแยกขยะ รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึก

ในการเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน รวมไปถึงการเฝ้าระวังในการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

สอดคล้องกับแนวความคิดของทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2528 อ้างถึงใน ฌัฐวรรณ สุทรวิทธิโชติ และกาญจนา สุขาบุรณ์ 2556) ที่ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติว่าหมายถึง สิ่งที่ปรากฏตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเอง ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเอง และได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางตรงหรือทางอ้อม และแนวคิดของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2531, หน้า 133-134) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้นำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มผลผลิตหรือการบรรเทาปัญหาความยากจน อีกทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของวิชา จันทรแดง (2554) พบว่า การจัดการทรัพยากรในชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และผลการศึกษาวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถจัดการได้อย่างสมบูรณ์ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านคอนหมู

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับเข้มแข็งมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน, ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน, ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนสูงที่สุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดนโยบายที่จะให้การสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยให้พิจารณาความเหมาะสมของการสนับสนุนจากระดับความต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และควรมีนโยบายสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกภาคส่วน โดยดึงภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือตามศักยภาพและความต้องการของบริบทพื้นที่หมู่บ้าน

2. จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาให้หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คณะครูจากภายในจังหวัดและต่างจังหวัดได้เข้ามาเรียนรู้และนำรูปแบบการดำเนินงานที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเอง และควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฯ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

3. จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะควร มีนโยบายส่งเสริมกระบวนการค้ำคูณ โดยใช้เวทีประชาคมในการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนเพื่อระดมปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการเสนอแนะปัญหาของชุมชน ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา และดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายในที่สุด

4. จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีนโยบายส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และสนับสนุนให้ชุมชนสร้างข้อตกลงร่วมกันหรือกฎกติกาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชน เช่น กำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชน และการมีส่วนร่วมต้องไม่เอื้อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ จากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จังหวัดชลบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์, สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอเกาะจันทร์, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเกาะจันทร์ จัดโครงการประกาศชุมชนตัวอย่างที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยยึดการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้านไว้ มีกิจกรรมประเพณีทางวัฒนธรรมของชุมชน และการใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหมู่บ้านอื่นๆที่อยู่ภายในอำเภอ จังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง ได้เข้ามาศึกษาแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง

2. อำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ จัดประชุมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ประสานกับบริษัทภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ โดยดึงภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ตามศักยภาพและความต้องการของบริบทพื้นที่หมู่บ้าน

3. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ ดำเนินการประสานผู้ที่มีความสนใจในการเข้ามาศึกษาดูงาน โดยให้คณะดูงานจากภายในจังหวัดและต่างจังหวัดได้เข้ามาเรียนรู้ และนำรูปแบบการดำเนินงานที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเอง

4. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต ฯ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฯ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

5. อำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมกระบวนการตั้งแต่ต้น ในการจัดแผนชุมชนเพื่อระดมปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการเสนอแนะปัญหาของชุมชน ร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา รับผลประโยชน์

6. อำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเป็นหน่วยงานกลางที่สร้างกระบวนการให้คนในหมู่บ้าน/ ชุมชน มีข้อตกลงร่วมกันหรือกฎกติกาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ปัจจัยด้านกลุ่มอาชีพต่างๆ ภายในชุมชน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ เพื่อให้ครอบคลุม และเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ในชุมชนอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แสงเงินอ่อน. (2546). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลเวียงป่าเป้า อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมการปกครอง. (2559). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. เข้าถึงได้จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/>
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2543). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (ม.ป.ป.). *หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก http://www.chumchon.cdd.go.th/web/home/tsd_job3.php [29
- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). *วิถีไทย*. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- กัลยกร ไชยทนต์. (2552). *ปัจจัยด้านการบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ตีเด่น อำเภอแจ้ห่ม ปี 2550 บ้านแป้นโป่งชัย หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านเส้า อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- กิติ ตยัคคานนท์. (2537). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บัตเตอร์ฟลาย.
- เจลิยว บุรีภักดี. (2545). *หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา*. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- ณัฐวรรณ สุนทรวิริทธิโชติ และกาญจนา สุขาบุรณ์. (2556). *การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามชัยเขต: ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ตะติยา กาฬสุวรรณ. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชน โชนติ อินทิแสน. (2548). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชิวราช.
- ธีรพงษ์ แก้วหาญ. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม*.
 ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงใต้.
- นพพร นพรัตน์. (2551). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการของรัฐบาล: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- นภดล สุขวรรณ. (2547). *กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญอนันต์ พิณภัทรชัย และพลาพรรณ คำพรรณ. (2549). *โครงการศึกษาชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการสร้างสรรค์ คีนพลังชุมชน: หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2534). *การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาสังคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรม และสุขภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปริญญา ต้อแก้ว. (2546). *การศึกษาศักยภาพในการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา.
- ปริญญา สิงห์เรือง. (2551). *ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาบ้านคอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- พริยา เสนะรัตน์. (2555). *กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.*
- ไพโรชล ตันอุดม. (2552). *การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเมือง นำอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลเมือง เมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ไพรัช สุขสงญาติ. (2542). *ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นต่อการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ. (2545). *กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.*
- ราณี อิศัยกุล. (2544). *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). *กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด. รัฐประศาสนศาสตร์, 8(2), 119-121.*
- วิทยา จันทร์แดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคกลางตอนบน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.*
- ศุภกิจ วรอุไร. (2548). *ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2537). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวเคราะห์ปะปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2543). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร อย่างไร. ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: อรุณกาลาดพร้าว.
- สาวิณี รอดสิน. (2554). *ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. (2559). *ทะเบียนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเกาะจันทร์*. ชลบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- สุกิจ เหลืองสกุลไทย. (2544). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองศรีสะเกษ*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา พัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์, สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา, ภูสิทธิ์ ชันติกุล, เนตรนภา เหลืองสะอาด, วินัย มั่นคติธรรม และสมศักดิ์ คล้ายสังข์. (2555). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบางคนที่ สมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- หาญศึก ทรงสวัสดิ์. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าข้ามอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์ การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2536). *ศักยภาพชุมชนและการพัฒนา กรอบแนวคิดและแนวทางวิจัย ด้านการพัฒนาสังคม*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำไพ สว่างศรี. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาการ จัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อำภา จันทราภาศ. (2543). *ทูลทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. (2559). *ข้อมูลทั่วไป*. เข้าถึงได้จาก <http://www.amphoe.com/menu.php?am=98&pv=8&mid=1>

อินทร พิชิตตานนท์ และเดชพล ฐิตยารักษ์. (2547). *ชุมชนเข้มแข็ง: หนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 3, 35.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). *การบริหาร: ทักษะและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

เอกวิทย์ ฅ กลาง. (2540). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน 4 ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

Jackson, H. K., & Frigon, N. L. (1994). *Management 2000*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York. Harper and Row.

ภาคผนวก

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ สถานะในครัวเรือน ตำแหน่งในหมู่บ้าน การศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 ข้อคำถาม 42 ข้อ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน กระบวนการจัดการของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ตอนที่ 3 ข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี
2. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ไม่มีข้อผูกพันใด ๆ และไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบคำถามแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพต่อไป
4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น
5. กรุณากรอกแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงหรือตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี (ระบุ)
3. อาศัยอยู่ หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล..... (ระบุ)
4. อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลา.....ปี (ระบุ)
5. รายได้.....บาท/ เดือน (ระบุ)
6. สถานะในครัวเรือน
 หน้าครัวเรือน ผู้อาศัย
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
8. ท่านมีตำแหน่งอะไรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น (สท./ ส.อบต.)
 กรรมการชุมชน ประชาชนทั่วไป
 อาสาสมัครในหมู่บ้าน (ผู้นำ อช./ อสม./ สตรีแม่บ้านเกษตร/ สตรีพัฒนา/ ฯลฯ)
 อื่น ๆ ระบุ
9. วุฒิการศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่น ๆ ระบุ
10. อาชีพหลักในปัจจุบัน
 เกษตรกร ค้าขาย
 รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว
 ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง ในแต่ละคำถามต่อไปนี้ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
ด้านผู้นำชุมชน					
1. ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน					
2. ผู้นำชุมชนของท่านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นนักประสานงานที่ดีระหว่างภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานต่างๆ					
3. ผู้นำชุมชนของท่านทำงานตอบสนองต่อความต้องการ ของชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้					
4. ผู้นำชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน					
5. ผู้นำชุมชนของท่านเสียสละเวลาทำงานเพื่อชุมชน					
6. ผู้นำชุมชนของท่านมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
7. ผู้นำชุมชนของท่านมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อชุมชน					
8. ผู้นำชุมชนของท่านมีประสบการณ์ในการทำงานสูง และนำประสบการณ์มาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้					
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน					
9. ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของชุมชน					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
10. ประชาชนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน					
11. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชน					
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน					
12. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
13. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งสามารถลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้					
14. ประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในชุมชนร่วมกัน (เช่น มีรายได้เสริมจากการส่งเสริมอาชีพของชุมชน, ได้รับสวัสดิการจากการตกลงร่วมกันในชุมชน, ได้ใช้ถนน ใช้น้ำ ใช้ไฟ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งจากการเสนอปัญหา ความต้องการในเวทีประชาคม ฯลฯ)					
15. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน (เช่น มีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงาน โครงการ ๆ, มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อโครงการที่จัดขึ้น, ได้ตอบแบบสอบถาม ความพึงพอใจต่อโครงการต่าง ๆ ฯลฯ)					
ด้านกระบวนการจัดการชุมชน					
16. ชุมชนมีโครงสร้างคณะกรรมการ/ คณะกรรมการที่มีความชัดเจน					
17. มีการมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบแก่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการที่ชัดเจนเหมาะสม					
18. กฎหรือกติกาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน มีความชัดเจน					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
19. ชุมชนสามารถนำกฎ หรือกติกาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้ได้จริง					
20. ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชน ทราบถึงโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชน					
21. ชุมชนสามารถประสานเครือข่ายจากภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนินกิจกรรมในชุมชน					
22. การดำเนินโครงการและกิจกรรมของคณะกรรมการเปิดเผย โปร่งใส					
ด้านกระบวนการจัดการชุมชน					
23. ชุมชนสามารถดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงาน ของคณะกรรมการได้					
24. ชุมชนมีการประเมินผลการดำเนิน โครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ					
25. ประชาชนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน และกันเสมอ					
26. ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และตัดสินใจ ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา					
27. ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ของชุมชนร่วมกัน					
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน					
28. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟู สืบสาน และอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
29. ประชาชนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน (เช่น ร่วมประเพณีรดน้ำดำหัวของชุมชน, ร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนที่จัดขึ้น, ประเพณีบุญกลางบ้าน, วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ)					
30. สมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา					
31. ชุมชนมีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน (เช่น วัด ศาสนสถาน โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน)					
32. ชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่สมาชิก รุ่นใหม่ ๆ เข้ามารับช่วงภาระงานของโครงการและกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
33. ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน					
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 34. ประชาชนเข้าร่วมประชุมในการกำหนดกฎกติกา และวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน					
35. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน การแยกขยะ ฯลฯ)					
36. ชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
37. ชุมชนมีการเฝ้าระวังในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (เช่น มีกฎกติกาการทิ้งขยะในชุมชน, มีการเฝ้าระวังการตัดไม้ทำลายป่าในชุมชน ฯลฯ)					
ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 38. การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างพอเพียง					
39. หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและคำแนะนำ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (ปัญหากองทุนหมู่บ้าน ฯ, ปัญหาข้อพิพาทในชุมชน, คำแนะนำเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ ฯ, คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ฯลฯ)					
40. ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการในการพัฒนา ชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง					
41. ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน					
42. ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ/ เอกชน (เช่น สถานีวิทยุ, โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์, เว็บไซต์)					

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง ในแต่ละคำถามต่อไปนี้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด (5)	เห็นด้วยมาก (4)	เห็นด้วยปานกลาง (3)	เห็นด้วยน้อย (2)	เห็นด้วยน้อยที่สุด (1)
1. ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข					
2. ประชาชนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร มีสุขภาพที่ดี					
3. ชุมชนมีอาหารปลอดภัย และสามารถผลิตอาหารได้เอง					
4. ประชาชนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง					
5. ประชาชนในชุมชนมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต					
6. ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้					
7. ประชาชนได้รับสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึง					
8. ประชาชนในชุมชนมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน					
9. ชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน					
10. ประชาชนในชุมชนมีเงินออม					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์
ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ในการพัฒนาให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเกาะจันทร์
มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

.....
.....

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้